

Arkeol. 22/29.1.2015

PÄIJÄT-HÄMEEN KESKIAIKAISET PAPPILAT

Hollolan, Padasjoen ja Sysmän pappilatonttien arkeologinen inventointi elokuussa 2013

Hanna-Maria Pellinen
Turun yliopisto
Arkeologia

Tiivistelmä

Teemainventointi: Päijät-Hämeen keskiaikaiset pappilat. Hollolan, Padasjoen ja Sysmän pappilatonttien arkeologinen inventointi elokuussa 2013.

Turun yliopiston arkeologian oppiaine

Inventoija: FM Hanna-Maria Pellinen

Hollolan, Padasjoen ja Sysmän vanhimmat tunnetut kirkkoherranpappiloiden tontit inventoitiin syksyllä 2013. Näistä kaksi ensin mainittua on edelleen seurakunnan hallussa olevia rakennettuja pappilatontteja. Sysmän vanhin tunnettu pappilatontti sen sijaan on 1820-luvulla, tulipalon jälkeen autioitunut mäki, joka sijaitsee Sysmän keskiaikaisen kirkon kaakkoispuolella. Raunioalue on yksityisomistuksessa, mutta tunnettu ja rauhoitettu muinaisjäänös, joka löydettiin jo vuonna 2001.

Hollolan vanhan pappilan miespihan alue todettiin stratigrafialtaan suurelta osin huonosti säilyneeksi laajojen maanvaihtojen vuoksi, viimeisin tunnettu karjapihan alue puolestaan on jäänyt osin pysäköintipaikan alle. Tontin lounaisnurkassa on kuitenkin entinen muistolehdon alue, jossa stratigrafia vaikuttaisi ehyeltä noin 40 cm syvyydestä alaspäin. Tältä alueelta löytynyt rautakauden tyyppin keramiikan pala viittaisi myös siihen, että tien eteläpuolen tunnettu rautakautinen/keskiaikainen asuinpaikka jatkuisi myös tien pohjoispuolelle. Rautakauteen liittyvä kulttuurikerros on ohut ja vaalea verrattuna heti sen yläpuolella alkavaan tummaan, paksuun historiallisen ajan kerrostumaan. Jälkimmäisestä kerroksesta ei löytynyt ajoittavia artefakteja.

Myös Padasjoen pappilan pihapiirissä oli tehty useita syviä kaivantoja, jotka ovat tuhonneet kulttuurikerrostumia. Koekuopituksessa tavattiin lähinnä viime vuosisatojen purkujätettä. Alue vaikutti sangen vähälöytöiseltä ja kulttuurikerrostumat ohuilta, mikä panee epäilemään sen alkuperäisyyttä pappilatonttina. Toisaalta vanhempien kulttuurikerrostumien paikantaminen pienimuotoisen koekuopituksen perusteella on usein osoittautunut mahdottomaksi. Karttatietojen mukaan tontti on joka tapauksessa ollut käytössä viimeistään 1700-luvulla.

Sysmän autioitunut pappilatontti on hyvin säilynyt kokonaisuus kivijalkoineen ja uuninperustuksineen, jossa viimeisin, 1820-luvulle ajoittuva palokerros tulee vastaan heti turpeen alta. Kivijaloista on tunnistettavissa päärakennus, joka on sijainnut pihan pohjoisreunalla. Rakennuksessa on ollut kolme erillistä tulisijanpaikkaa. Pihan länsireunalla on toinen melko kookas rakennus, jossa on ollut ainakin yksi tulisija, mahdollisesti myös kellari. Aikaisempien tutkimusten mukaan tontin vanhimmat ajoitettavat löydöt, rahat, ovat 1500-luvulta.

Kenttätyöaika: 16.-18.8.2013 ja 14.-15.10.2013

Tutkimuskustannukset: Suomen kulttuurirahaston Päijät-Hämeen rahasto, 2800 euroa

Tutkimusraportti: Turun yliopiston arkeologian oppiaineen arkistossa sekä kopio

Museoviraston arkistossa

Sisällys

Johdanto.....	1
Hollola	2
Pappilanpaikan ympäristö ja topografia	4
Hollolan pappilan historiaa	6
Pappilaa koskevat historialliset kartat	7
Aikaisemmat tutkimukset pappilan alueella	9
Havainnot ja löydöt	10
Yhteenveto.....	17
Arkistolähteet	18
Kirjallisuus	18
Padasjoki.....	19
Pappilanpaikan ympäristö ja topografia	21
Padasjoen pappilan historiaa	23
Pappilaa koskevat historialliset kartat	24
Havainnot ja löydöt	26
Yhteenveto.....	28
Kirjallisuus	28
Sysmä	29
Pappilanpaikan ympäristö ja topografia	31
Sysmän pappilan historiaa	33
Pappilaa koskevat historialliset kartat	34
Aikaisemmat tutkimukset pappilan alueella	37
Havainnot ja löydöt	38
Koekuopat	39
Yhteenveto.....	41
Arkistolähteet	42
Kirjallisuus	42

Liitteet:

1. Luettelo digitaalikuvista TYAdigi42:1-42
2. Löytöluetteloiden kopiot (TYA 903:1 ja 904:1-5)
3. Luettelo taltioimattomista löydöistä

Johdanto

Päijät-Hämeen keskiaikaisia pappiloita koskevan teemainventoinnin tavoitteena oli selvittää arkistolähteiden ja maastokatselmuksen avulla, millä tavalla Hollolan, Padasjoen ja Sysmän vanhimmat tunnetut pappilatontit ovat arkeologisesti säilyneet, onko niissä maan pinnalle havaittavia kiinteitä muinaisjäännöksiä, millainen on tonttien stratigrafia ja mitä löytömaterialia maaperä sisältää. Inventointi liittyy allekirjoittaneen Turun yliopistossa käynnissä olevaan Suomen keskiaikaisia pappiloita koskevaan väitöstutkimukseen ja sen rahoitti Suomen kulttuurirahaston Päijät-Hämeen rahasto. Inventointibudjetti oli 2800 euroa.

Päijät-Hämeen seurakunnista vanhimpana pidetään Hollolaa, joka on saatettu perustaa jo 1200-luvulla. Seuraavaksi vanhin on Sysmän emäseurakunta, mahdollisesti 1300-luvun lopulta. Padasjoki on puolestaan kuulunut ensin Hollolaan ja sitten Sysmään, josta se erosi itsenäiseksi seurakunnaksi 1400-luvun puolivälin jälkeen. Pappilatonteista Hollola ja Padasjoki ovat edelleen rakennettuja, molemmissa sijaitsee viimeisin kirkkoherranpappilan päärakennus ja muita rakennuksia. Sen sijaan Sysmän pappilatontti on tietääkseni ainoa Hämeen ainoa tunnettu autioitunut pappilatontti. Se hylättiin 1800-luvun alussa sattuneen tulipalon jälkeen. Uusi pappila toki rakennettiin, mutta kokonaan uudelle paikalle.

Koska kyseessä on useamman kunnan alueella tapahtunut teemainventointi, olen käsitellyt jokaisen kohteen omana kokonaisuutenaan. Myös kohteiden arkisto- ja rekisteritiedot löytyvät kunkin kohteen aloitussivulta. Koordinaatit on rajausten osalta katsottu Kansalaisen karttapaikasta, kentällä koekuopat on paikannettu GPS:llä (Garmin Geko 201) ja muunnettu jälkitöissä YKJ-koordinaatistosta ETRS-TM35FIN -muotoon.

Hollola

Kohteen nimi: Vanha-Pappila

Kohteen ajoitus: Rautakausi (?) – historiallinen aika

Tutkimuksen laatu: teemainventointi

Kunta: Hollola

Kylä: Pappila

Tila ja rek. no.: 98-437-1-69

Kohteen osoite: Särkäntie 1, 16710 Hollola kk

Pk-lehti ja koordinaatit: 2134 10 Hollolan kirkonseutu, N=6769600-6769700, E=415472-415593 (ETRS-TM35FIN tasokoordinaatit luettu os. kansalaisen.karttapaikka.fi)

Maanomistaja: Hollolan seurakunta (pappilassa pitää tilattavaa pitopalvelua Olkihattu Oy, p. 044 524 6271)

Maanomistajan yhteystiedot: Tiilijärventie 5 A, 15870 Hollola

Tutkimuslaitos: Turun yliopiston arkeologian oppiaine

Tutkija: FM Hanna-Maria Pellinen

Kenttätyöaika: 16.-17.8.2013

Talletetut löydöt: TYA 903:1, pala rautakauden tyyppin keramiikkaa

Digikuvat: TYAdigi42:1-17

Liitteet: 1) Luettelo digitaalikuvista

2) Löytöluettelon kopio

3) Luettelo poistetuista löydöistä

Aikaisemmat tutkimukset:

-Poutiainen, Hannu 1998, Hollolan kirkonseudun inventointi

-Takala, Hannu ja Poutiainen, Hannu 1998, Pappilan kylä, arkeologinen prospektointi kevyenliikenteen linjalla

-Poutiainen, Hannu 1999, Hollola, Vanha-Pappila, tarkastuskertomus

-Bilund, Antti 2004, Hollolan kunnan arkeologinen täydennysinventointi

-Takala, Hannu ja Aartolahti, Akuliina 2007, Hollola (kk) Vanha Pappila, konekaivuun valvonta

-Takala, Hannu ja Vaden, Anna-Riikka 2007, Hollola, Vanha-Pappila, moniperiodisen asuinpaikkakohteen tarkastus ja konekaivuun valvonta

Aiemmin taltioidut lähilöydöt:

KM 13955 ristiretkiaikainen, karjalainen soikea kupurasolki, diar. 15.9.1956

KM 31026:1-43, keramiikkaa, palanutta luuta, kvartssia, piikiveä, diar. 6.10.1998

KM 31604:1-11, lasimassahelmi, keramiikkaa, kvartssia, kuonaa, diar. 4.10.1999

Raportin alkuperäiskappale: Turun yliopiston arkeologian oppiaineen arkistossa

Pappilanpaikan ympäristö ja topografia

Hollolan pappilatontti sijaitsee Vesijärven ja kirkon välillä, kahden maantien risteyskohdassa, joista eteläisempi on ikivanha, mutta pohjoiseen kulkeva varsin uusi linjaus. Aiemmin tie pohjoiseen päin kulki lähempänä kirkkoa. Itse pappilatontti on nykyään puistomaista aluetta, jota on 1900-luvun aikana muokattu huomattavan paljon.

Vanhan pappilan päärakennuksen lisäksi pihapiirissä sijaitsee vielä punaiseksi maalattu Suntiolan talo ja sen lähelle siirretty ulkorakennus. Hieman pohjoisempana on ulkorakennus/liiteri ja uudehko roskakatos. Pihapiirin itäpuolella maa laskee kohti järveä ja rinteessä sijaitsee yksi uudempi kellari sekä vanha käytöstä poistettu kivikellari, jonka sisäänkäynti on tukittu kookkaalla kivilohkareella. Pihan pohjoispuolella on entisen pellon päälle ajettu soraa ja rakennettu pysäköintipaikka, pysäköintialue jatkuu myös pihan länsipuolelle.

Vesijärvi sijaitsee nykyään pappilatontilta laskevasta rinteestä joitakin kymmeniä metrejä itään, mutta ennen vedenpinnan laskemista järvi ulottui suunnilleen em. rinteeseen saakka eli pappilan tonttimaan sijaitsevan järven rannassa.

TYAdigi42:1. Hollolan vanhan pappilan päärakennus lännestä. Kuva H.-M. Pellinen.

TYAdigi42:7. Vanhan pappilan päärakennus koillisesta. Kuva H.-M. Pellinen.

TYAdigi42:6. Vasemmalla vanhan pappilan päärakennus, oikealla Suntiola, taustalla Hollolan kirkon kellotapuli, koillisesta. Kuva H.-M. Pellinen.

TYAdigi42:12. Näkymä pappilatontin itäreunalta Vesijärven nykyiseen vesirajaan, lounaasta. Edessä näkyvä nurmialue oli ennen juoksutuksia veden peittämä. Kuva H.-M. Pellinen.

Hollolan pappilan historiaa

Vanhin maininta Hollolan kirkkoherrasta on vuodelta 1328, mutta seurakunta on katsottu perustetuksi jo 1200-luvulla. (Kuusi 1980, I, 95) Pappilan rakennuksista ja niiden sijainnista ei ole keskiaikaisia lähteitä, vaikka joistakin pappilan maa-alueista – lähimpänä tunnettua pappilanpaikkaa näistä kirkon niitty – on säilynyt näinkin vanhoja tietoja. (Kuusi 1980, I,126)

Keskiajalla perustetusta pappilasta muodostettiin kuninkaankartano Kustaa Vaasan aikana, jolloin kruunu otti haltuunsa maitten ja rakennusten lisäksi myös pappilan inventaariokarjan. Reduktio liittyi kartanovoutikuntajärjestelmän toteuttamiseen, jolloin Hollolan pappila katsottiin niin keskeiseksi paikaksi, että siitä haluttiin voutikunnan keskuspaikka. Vuonna 1557 kuninkaankartanossa oli myös salpietaritehdas. Vuonna 1572 kartano muutettiin takaisin pappilaksi ja annettiin kirkkoherralle. Salpietaritehtaan toiminta jatkui vielä 1600-luvun puolelle. (Kuusi 1980, I, 317-318, Blomstedt 1960, 346)

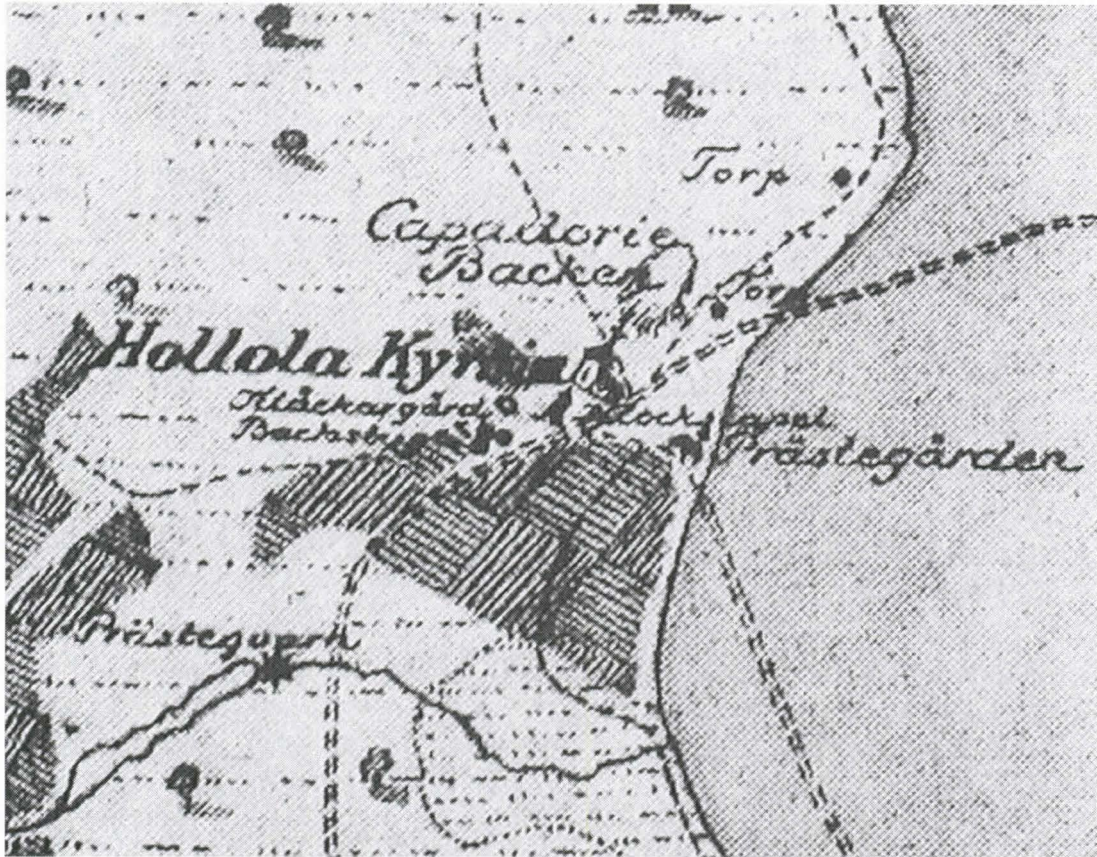
Vuonna 1654 Uudenkylän ja Iitin käräjillä tehtiin merkintä, jonka mukaan Hollolan kirkkoherrakuntaan kuuluvat seurakuntalaiset velvoitettiin maksamaan kuusi kappaa viljaa joka jouselta pappilan linnatuvan, toisen tuvan ja ruokakamarin korjaamisesta työn suorittaneille. Pakarituvan kunnossapidosta riideltiin vuonna 1600. (Kuusi 1980, I, 323) Mitä ilmeisimmin rakennuskanta oli tyypillinen mies- ja karjapihojen ympärille koottu, lakisääteisistä ja mahdollisesti kirkkoherran omista rakennuksista muodostunut kokonaisuus.

Pappilan rakennukset tuhoutuivat tulipalossa kuudes helmikuuta vuonna 1706. Tuolloin paloi myös rovasti Gustaf Bernerin suuri omaisuus, johon kuului runsaasti kulta- ja hopeaesineitä ja arvokas kirjasto. Isovihän jäljiltä pappila oli sitten muutoinkin rappiolla. Seuraava tulipalo pappilaa kohtasi toukokuun ensimmäisenä päivänä vuonna 1756, jolloin paloi myös pappilassa sijainnut arkisto. Tämän ja isovihan aikana sattuneiden Hollolan kirkonarkistojen tuhoutumisten vuoksi tiedot Hollolan seurakunnan ja pappilan varhaisemmista vaiheista ovat hyvin niukat, joten tiedot rakennuskannasta ovat hyvin puutteelliset verrattuna muihin Hämeen kirkkoherranpappiloihin. (Kuusi 1980, I, 95 ja II, 213)

Viimeisin pappilan vanhalle tontille pystytetty päärakennus valmistui vuonna 1813 ja se toimii nykyään Hollolan seurakunnan juhlatilana. Vielä 1960-luvulla tontin pohjoispuolelle rakennettiin moderni pappilarakennus, jossa sijaitsee nykyään mm. seurakunnan arkisto.

Pappilaa koskevat historialliset kartat

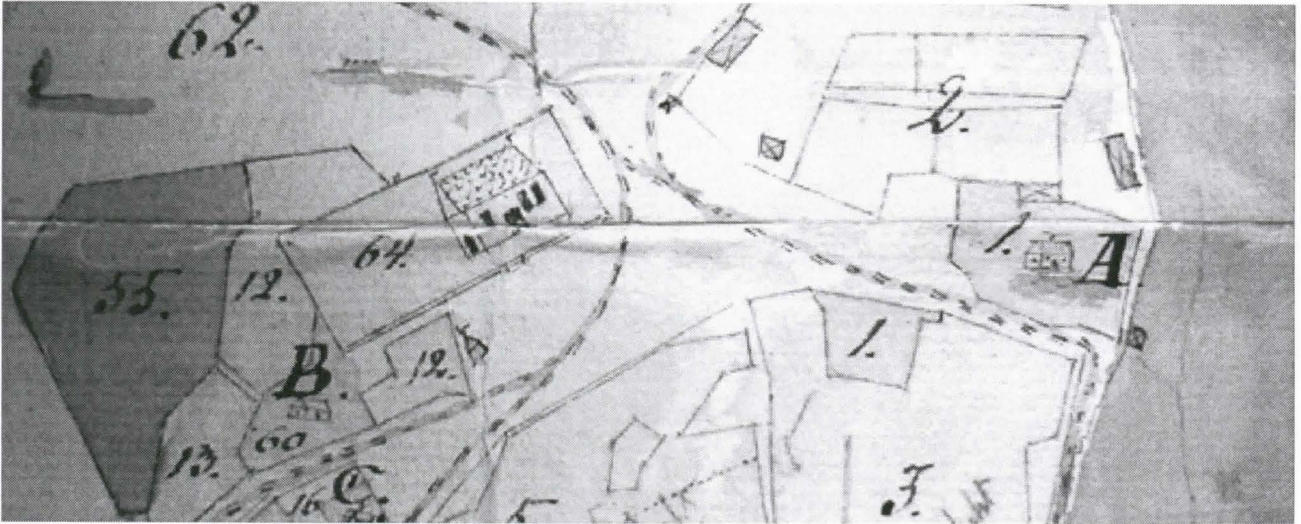
Vanhin Hollolan kirkonympäristöä kuvaava kartta on pitäjänkartta noin vuodelta 1650, johon seliteluettelon mukaan ei kuitenkaan ole merkitty pappilaa. (www.vanhakartta.fi) 1700-luvun puolivälin pitäjänkartassa näkyy jo pappila ainakin lähellä nykyistä paikkaansa sekä pappilan pellot. (Kuusi 1980 II, 211, alkuperäinen kartta Riksarkivet, Tukholma) 1700-luvun lopun Kuninkaankartastossa pappilatontti on merkitty melko epämääräisesti, tarkoituksena lienee kuitenkin nykyinen paikka, minkä lisäksi kaksoisneliöistä toinen kuvanee karjapihaa, joka tämän mukaan olisi tuolloin sijainnut tien etelä- tai lounaispuolella. (Alanen ja Kepsu 1989) Ensimmäinen selkeä esitys pappilasta rakennuksineen on vuoden 1812 kartassa (pappila ja sen rintamaa, KA H20a 14/1-3). Kartasta on useita versioita, joista Kansallisarkiston puhtaaksi piirrettyssä versiossa on esitetty pappilatontti yhdellä talosymbolilla, Maanmittaushallituksen arkiston konseptikarttaan (MHA Hollola -31) on puolestaan merkitty tarkemmin rakennuksenpaikkoja ja Hollolan seurakunnan kappaleeseen on yhdistetty kahden edellä mainitun kartan tiedot.

Ote A. Colléenin piirtämästä Hollolan pitäjänkartasta vuodelta 1749.
(Kuusi 1980 II, 211, alkuperäinen kartta Riksarkivet, Stockholm)

Hollolan kirkko ja pappila (oikealla) 1700-luvun lopulla Kuninkaankartastossa (Alanen ja Kepsu 1989)

Hollolan kirkko ja pappila vuoden 1812 kartalla (pappilatontti 1 A, eteläinen tontti 1 on kartan selitteissä merkitty pappilan ryytimaaksi). (Hollolan seurakunnan arkisto)

Aikaisemmat tutkimukset pappilan alueella

Hollolan Kirkonkylän seudulta tunnettiin ennen 1990-lukua jonkin verran irtolöytöjä, mm. Parinpellon kappalaispappilasta rautakautinen solki (KM 9946) ja kirkolta noin 300 metriä kaakkoon löytynyt ristiretkiaikainen solki (KM 13955), joka uudemman paikannuksen mukaan osuu pappilan peltoalueelle. Parinpellossa on myös ajoittamaton röykkiö. Mömmölän tilan maalta oli vuonna 1962 löytynyt viikinkiaikainen hopea-aarre, johon kuuluu seitsemän suurta hopeasolkea ja lähes 160 rahaa (KM 16285). Pappilan lähikohteista Hollolan keskiaikaisen kirkon ohella tunnetuin on epäilemättä Kapatuosian linnamäki, jolta tunnetaan löytöjä kivikaudesta historialliseen aikaan, kuten viikinkiaikainen pilkkohopea-aarre, joka sisältää yli 300 hopearahaa (KM Rahakammio 62075)

Vuonna 1998 Lahden kaupunginmuseo ja Hollolan kotiseutuyhdistys päättivät alkaa tutkia Kapatuosian muinaislinnaa. Tähän yhteyteen liitettiin pienimuotoinen Hollolan kirkonseudun arkeologinen inventointi. Myöhemmin samana syksynä pappilatontin eteläpuolelta, pappilan entiseltä pelto- ja ryytimaa-alueelta löytyi prospektoinnissa erikäisiä asuinpaikkalöytöjä, kuten rautakauden tyyppin saviastianpaloja, asbestikeramiikkaa, palanutta luuta, kvartseja ja piikiviartefakteja. Näiden perusteella asuinpaikka-alueen on katsottu ajoittuvan kivikaudelle ja rautakaudelle sekä mahdollisesti varhaismetallikaudelle ja keskiajalle. (Poutiainen 1998; Takala ja Poutiainen 1998) Asuinpaikka-alueelle tehtiin tarkastus seuraavana vuonna ja vuonna 2004 kohde oli mukana Hollolan kunnan arkeologisessa täydennysinventoinnissa. (Poutiainen 1999; Bilund 2004) Vuonna 2007 Hollolan seurakunta halusi rakentaa tieliittymän kirkon länsipuolelle, kohtaan, jonka läheisyydessä oli havaittu esihistorialliseen asuinpaikkaan viittaavia kulttuurikerroksia. Paikalla tehtiin konekaivuun valvonta, jossa ei kuitenkaan havaittu kiinteää muinaisjäännöstä. (Vaden 2007; Takala ja Aartolahti 2007)

Edellä kuvattu moniperiodinen asuinpaikka ei sijaitse pappilan historiallisesti tunnetun tonttimaan kohdalla. Pellolta löytynyt runsas tiiliaineisto kertonee kuitenkin siitä, että tien eteläpuolellakin on sijainnut pappilalle kuuluneita rakennuksia. Muutoin historiallisen ajan löytöaineistoa ei ole raporteissa eroteltu: hioinkivien kohdalla mainitaan mahdollisuus, että ne kuuluisivat historialliseen aikaan, mutta muutoin uudemman asuinpaikkamateriaalin todetaan vain olevan "resenttiä" löytöaineistoa.

Havainnot ja löydöt

Olin ennen Hollolan kenttätyötä ollut yhteydessä seurakunnan tiedottajaan ja laittanut mm. seurakunnan Facebook-sivuille tiedustelun pappilan alueeseen liittyvästä perimätiedosta (erityisenä kiinnostuksen kohteen salpietaritehtaan paikka). Valitettavasti tämä ei tuottanut tulosta, eikä salpietaritehtaan sijainti selvinnyt sen paremmin (tosin melko pintapuolisesti läpikäydystä) arkistomateriaalista kuin kentälläkään. Sen sijaan seurakunnasta löytyi erinomainen informantti, seurakuntapuutarhuri Kari Sinisalo, joka oli työskennellyt Hollolan seurakunnassa 30 vuotta ja tunsu pappilan ympäristön maankäyttövaiheet tältä ajalta. Lisäksi hän etsi seurakunnan arkistosta vanhaa kartta-aineistoa ja asiakirjoja, joista sain ottaa kopiot. Pappilatontilla Sinisalo osoitti alueet, joissa selvää maankuorintaa oli tehty; näitä ovat koko vanhan päärakennuksen itäinen puoli hylättyyn kellariin saakka, mutta myös länsipuolella on tehty maanvaihtoa ja tuotu paikalle uutta multamaata. Sinisaloon mukaan pihapiirissä on ollut hänen aikanaan vielä näkyvissä vanhoja kivijalkoja, yksi pihan eteläsivulla, kaksi miespihan länsi- ja luoteisreunoilla. Tarkastushetkellä niitä ei enää havaittu.

Ainoa näkyvä vanhempi rakennuksen jäännös oli päärakennuksen itäpuolella sijaitseva hylätty kellari. Se sijaitsee aivan tontin itäreunassa, kohdassa, josta maasto alkaa viettää rantaa kohden. Pienehkön kellarin päällä on nykyään maakumpu, mutta sen itäpuolelta lähtevä kivrivi kertonee paikalla olleen myös jonkin maanpäällisen rakennuksen. Kellaria ei päässyt mittaamaan tai kuvaamaan sisältä, sillä sen oviaukko oli tukittu suurella kivilohkareella. Oven suulta kurkistamalla voi havaita tiilistä tehdyn oviaukon ja harmaakivisen huoneen, jonka kivet ovat pääasiassa melko kookkaita, muutamat porausjälkiset kivet näyttävät muotoillun säännöllisen suorakaiteiseksi. Kellari ei liene kovin vanha, vaan peräisin viimeksi kuluneilta vuosisadoilta.

Vanhan pappilan tonttimaalle, etupäässä tunnetun miespihan alueelle tehtiin neljä noin 50x50 cm kokoista koekuoppaa ja kaksi tätä pienempää koepistoa. Koekuopituksessa olivat apuna Hollolan seurakunnan tiedottaja Juhana Säde sekä allekirjoittaneen aviomies Kai Nikulainen.

TYAdigi42:8. Kellari jää vasemmalla näkyvään pusikkoon, taustalla vanhan pappilan päärakennus, koillisesta. Kuva H.-M. Pellinen.

TYAdigi42:9. Kellarin oviaukkoa, jossa sisäänkäynti on suljettu kookkaalla kivellä, pohjoiskoillisesta. Kuva H.-M. Pellinen.

TYAdigi42:10. Kellarihuonetta sen pohjoiseen avautuvalta oviaukolta kuvattuna. Kuva H.-M. Pellinen.

TYAdigi42:11. Kellarista itään lähtevää kiveystä, pohjoisesta. Kuva H.-M. Pellinen.

Koekuoppa 1 sijaitsi 10 metriä päärakennuksen lounaisnurkasta talon lyhyen seinän suuntaisesti länteen. Nurmen alla havaittiin ensin noin 20 cm puhdasta multaa, jonka alta tuli esiin pehmeämpi hiekkamaa, jossa oli tummia ja vaaleita raitoja. Siitä löytyi muutama tiilen muru ja yksi hieman kookkaampi kivi 35-50 cm syvyydestä. Kiven alaosassa näkyi joitakin hiiltyneen puun palasia. Noin 70 cm syvyydessä maa muuttui karkeaksi soraksi. Kuoppa kaivettiin 80 cm syvyyteen ja se oli em. havaintoja lukuun ottamatta täysin löydötön. Mahdollisesti alla sijaitsevaan vaaleaan pohjahiekkaan ei kyetty tällä kohdin kaivamaan.

Tulkinta: Löydöttömyys ja sekoittunut (raidoittunut) maa viittaavat siihen, että ainakin kuopan ylemmissä kerroksissa on lähinnä täyttömaata.

Koordinaatit: N=6769625, E=415530

TYAdigi42:15. Koekuoppa 1, itäleikkaus. Kuva H.-M.Pellinen.

Koekuoppa 2 sijaitsi noin 41 metriä päärakennuksen lounaisnurkasta länteen. Paikalla on sijainnut muistolehto, joka sittemmin on kaadettu, kannot poistettu ja maa tasoitettu. Pintaturpeen alta paljastui kovaa, sekoittunutta savimultaa, jonka seassa oli soraa ja pieniä kiviä. Tuoreen näköisiä juuria tuli esiin vielä 40 cm syvyydestä, johon asti maa oli laikukasta savea ja soraa. Tämän kerroksen alta alkoi tumma, karkea hiekka, jossa näkyi myös hiilen paloja. Tumma likamaa jatkui noin 65 cm syvyyteen ja siitä löytyi hiilen lisäksi tiilenmurusia ja kerroksen alaosasta yksi takonaula. Tämän jälkeen hiekka vähitellen vaaleni ja noin 70-75 cm syvyydestä, juuri ennen vaaleamman hiekkakerroksen alkamista, löytyi pieni pala rautakauden tyyppin käyttökeramiikkaa (luetteloitu numerolle TYA 903:1).

Tulkinta: Tällä kohdalla maa on sekoittunutta ja osin ehkä täyttömaatakin noin 40 cm syvyyteen. Alempana kuitenkin on säilynyt vanhempia kulttuurikerrostumia. Mikäli löydetty keramiikan pala ajoittuu rautakaudelle, näyttäisi tien eteläpuolella havaittu rautakautiseksi asuinpaikka-alueeksi tulkittu kohde jatkuvan jonkin verran tien pohjoispuolelle, pappilan nykyiselle pihamaalle.

Koordinaatit: N=6769625, E=415500

TYAdigi42:16. Koekuoppa 2 vaalean pohjahiekan tasossa, idästä. Sekoittuneen maan alla näkyy säilyneitä kulttuurikerroksia. Kuva H.-M. Pellinen.

Koekuoppa 3 sijaitsi viisi metriä päärakennuksen kaakkoisnurkasta itään. Noin 10 cm paksuisen saviturpeen alla oli aluksi hieman hiekansekaista ja noin 15 cm syvyydestä pelkkää tummaa, löydötöntä savea, jonka 30 cm syvyydessä muuttui vaaleammaksi. Kuoppa kaivettiin 75 cm syvyyteen, jolloin savimaa edelleen näytti jatkuvan alemmas, puhtaana ja löydöttömänä.

Tulkinta: Myöhemmin sain tietää, että tälle kohdalle on tehty aikanaan jopa neljän metrin syvyinen kaivanto. Maa on täysin sekoittunutta, puhdasta ja löydötöntä, joko täyttömaata tai hyvin syvältä pinnalle nostettua maata.

Koordinaatit: N=6769625, E=415555

Koekuoppa 4 sijaitsi kuusi metriä Suntiolan kaakkoisnurkasta sen pitkittäissivun suuntaisesti eli suunnilleen itään. Nurmen alla oli 20-25 cm irtonaista soransekaista multaa, jossa oli mm. muovin paloja seassa. Tämän kerroksen alla maa oli erittäin tummaa multaa ja siitä löytyi tiilenpaloja, hiiltä ja kirkasta tasolasia. Noin 30 cm syvyydeltä tummassa maassa näkyi paikoin vaaleampia hiekkalaikkuja ja 50 cm syvyydessä hiekkalueet laajenivat suuremmiksi. Selvä nokimaa loppui noin 45 cm syvyydellä. Noin 70 cm syvyydessä maa muuttui selvästi vaaleammaksi hiekaksi koko kuopan alueella. Ennen vaalean hiekan alkamista tummissa likamaakohdissa oli vielä jokunen tiilen muru. Noin 90 cm syvyydessä esiin tuli, hieno vaalea hiekka.

Tulkinta: Tässäkin kuopassa oli päällä jonkin verran täyttömaata ja alla enemmän tai vähemmän sekoittunutta maata. Pohjimmaisena kerroksena näyttäisi olevan vanha rantahiekka.

Koordinaatit: N=6769655, E=415520

Koepisto 1 tehtiin vanhan kellariraunion sisäänkäynnin vierelle, vanhan pappilan päärakennuksen itäpuolelle. Kymmenen sentin multakerroksen alta paljastui noin viiden sentin paksuinen hiekkakerros ja sen alta noin puoleen metriin maa oli tummaa, multaista likamaata, jossa oli runsaasti kookkaita tiilenpalasia, kirkasta ja vihreää paksuseinäistä astialasia sekä nisäkkään putkiluun katkelma. Kuoppa pystytettiin isojen juurien vuoksi kaivamaan vain 55 cm syvyyteen. Kuopan vierellä havaitsimme sattumalta lojuvan ilmeisesti kellarin vanhan lukon.

Tulkinta: Vanhan kellarin ympäriltä ei ole korvattu maata, vaan siellä on jo vanhastaan tai kuoritun nurmialueen paikalta tuotua likamaata, joka sisältää runsaasti kotitalousjätettä. Sekä kellarin ympärillä, maan pinnalla lojuva jäte, että koepistosta löydetty materiaali ei kuitenkaan näyttänyt selvästi ajoittuvan viime vuosisatoja vanhemmaksi.

Koordinaatit: N=6769657, E=415570

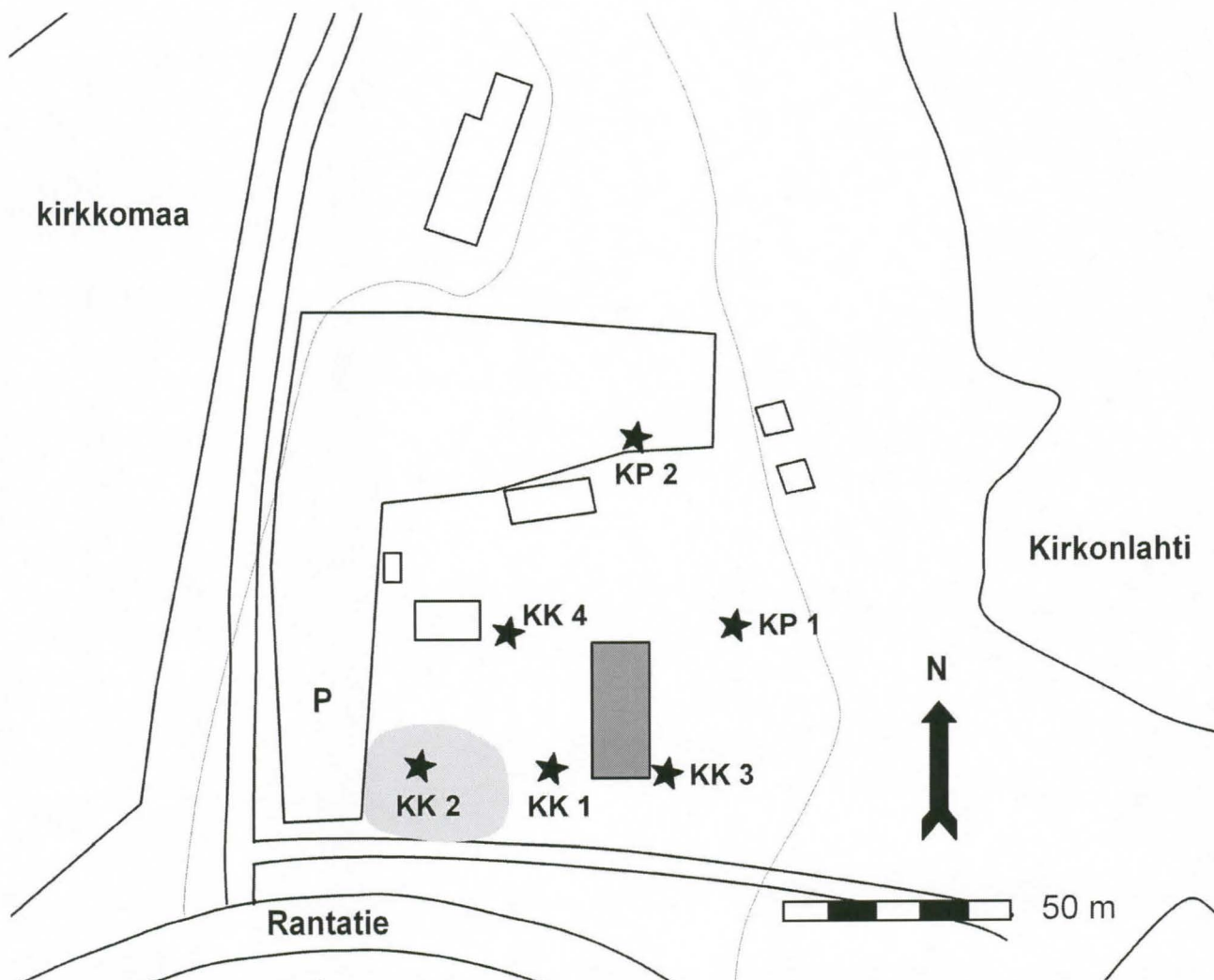

Löytömateriaalia kellarinedustan koekuopasta ja sen ympäriltä. Kuva H.-M. Pellinen.

Koepisto 2 kaivettiin pappilan miespihan pohjoispuolelle, nykyisen leikkipaikan pohjoisreunalle, pensasaidan vierelle, alueelle, jossa todennäköisesti on aikanaan ollut jo karjapihaan kuuluneita rakennuksia. Ylin 20 cm maasta oli irtonaista, hyvin tummaa, mullansekaista soraa, jossa oli runsaasti kirkkaita ikkunalasin palasia. Tämän alta seurasi 13 cm paksuinen harmaa soransekainen hiekkamulta, josta edelleen tuli löytöinä mm. eläinten luita. Seuraava kerros käsitti noin 35 cm vaaleanharmaata likamaata, josta löytyi eläimen hammas, hevosenkengännaula sekä hiiltä. Noin 65 cm syvyydessä vastaan tuli vaalea savi, jossa ei havaittu löytöjä. Kuoppa kaivettiin 75 cm syvyyteen, jossa juuret estivät syvemmälle pääsyn, eikä näin ollen mahdolliseen pohjahiekkaan päästy käsiksi.

Tulkinta: Tällä kohdalla maata ei näyttäisi vaihdetun. Vaikka stratigrafia osin ehkä onkin sekoittunut, vaikuttaa se kuitenkin ehyemmältä kuin pappilan vanhan miespihan alueella.

Koordinaatit: N=6769700, E=415549

Hollolan pappilan ympäristö, piirros peruskarttalehden 2134 10 pohjalta. Harmaa rakennus on pappilan vanha päärakennus, koekuopat (KK) ja koepistot (KP) on merkitty tähdillä. Vaaleanharmaa alue koekuopan 2 ympärillä osoittaa kohdan, jossa kulttuurikerrostumat saattavat olla paremmin säilyneitä kuin muualla pappilan ympäristössä.

Yhteenveto

Hollolan vanhimman rakennuskannaltaan tunnetun miespihan alue todettiin stratigrafialtaan suurelta osin huonosti säilyneeksi laajojen maanvaihtojen vuoksi, viimeisin tunnettu karjapihan alue puolestaan on jäänyt osin pysäköintipaikan alle. Pappilatontin lounaisnurkassa on kuitenkin entinen muistolehdon alue, jossa stratigrafia vaikuttaisi ehyeltä noin 40 cm syvyydestä alaspäin. Tältä alueelta löytyi sekä historiallisen ajan kulttuurimaakerros että ohut vanhempi kulttuurikerrosta, josta löydettiin pala rautakauden tyyppin keramiikkaa. Viimeksi mainittu viittaisi siihen, että tien eteläpuolen tunnettu rautakautinen asuinpaikka jatkuisi myös tien pohjoispuolelle. Stratigrafisesti rautakautteen liittyvä kulttuurikerros on ohut ja vaalea verrattuna heti sen yläpuolella alkavaan tummaan historiallisen ajan kerrostumaan. Valitettavasti ylemmästä kerroksesta ei löytynyt ajoitettavia artefakteja, ainoastaan yksi takonaula. Laajemmalti avattuna tältä alueelta sen sijaan saattaisi saada tietoa pappilanpaikan rautakautisen ja historiallisen ajan asutuksen ajallisista suhteista ja mahdollisesta suorasta asutusjatkuvuudesta.

Pappilatontin maansiirroista kertoo myös niukka ja yksipuolinen historiallisen ajan löytömateriali päärakennuksen ympäristössä. Pihan reuna-alueilla, etenkin itä- ja pohjoisreunassa näyttäisi puolestaan olevan runsaasti kotitalousjätettä aivan pintamaata myöden. Pääasialliset löytömaterialit olivat tiili, punasavikeramiikka, lasinsirpaleet, teolliset rautanaulat ja muut metalliesineet sekä eläinten luut.

Mikäli 1700-luvun karttojen osoittama pappilan sijainti pitää paikkansa, on pappilan rakennuskanta voinut sijaita tuolloin hieman etelämpänä. 1700-luvun lopun Kuninkaankartastossa tontti on merkitty todennäköisesti liiankin etelään, koska alue vuoden 1749 kartallakin – samoin kuin nykyään – on merkitty pelloksi. On kuitenkin todennäköistä, että 2000-luvulla pappilan eteläpuolisella pellolla havaittu historiallisen ajan materiaali liittyy vanhempiin pappilan vaiheisiin.

Arkistolähteet

Bilund, Antti 2004. Hollolan kunnan arkeologinen täydennysinventointi 2004. Lahden kaupunginmuseo, Päijät-Hämeen maakuntamuseo.

Poutiainen, Hannu 1998. Hollolan kirkonseudun arkeologinen inventointi. Lahden kaupunginmuseo, Päijät-Hämeen maakuntamuseo.

Poutiainen, Hannu 1999. Hollola (kk) Vanha-Pappila. Arkeologisen kohteen tarkastus. Lahden kaupunginmuseo, Päijät-Hämeen maakuntamuseo.

Takala, Hannu ja Akuliina Aartolahti 2007. Hollola (kk) Vanha Pappila. Konekaivuun valvonta tieliittymän kohdalla 17.4. ja 24.4.2007. Lahden kaupunginmuseo, Päijät-Hämeen maakuntamuseo.

Takala, Hannu ja Hannu Poutiainen 1998. Hollola (kk) Pappilan kylä. Arkeologinen prospektointi kevyenliikenteen linjalla. Lahden kaupunginmuseo, Päijät-Hämeen maakuntamuseo.

Vaden, Anna-Riitta 2007. Hollola Vanha-Pappila. Moniperiodisen asuinpaikkakohteen tarkastus ja konekaivuun valvonta. Lahden kaupunginmuseo, Päijät-Hämeen maakuntamuseo.

Kirjallisuus

Alanen, Timo ja Saulo Kepsu 1989. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805.

Blomstedt, Yrjö 1960. Kirkko ja koulu. *Hämeen historia 2:2. Noin vuodesta 1540 vuoteen 1721*. Hämeenlinna. S. 283-

Kuusi, Sakari 1980 (alkup. 1935 ja 1937). Hollolan pitäjän historia. Muinaisuuden hämärästä kunnallisen elämän alkuun 1860-luvulle. Osat 1 ja 2. Toinen, yhdistetty ja korjattu painos. Salpausselän kirjapaino, Kukkila.

Padasjoki

Kohteen nimi: pappila

Kohteen ajoitus: Historiallinen aika

Tutkimuksen laatu: teemainventointi

Kunta: Padasjoki

Kylä: Pappila

Tila ja rek. no.: 576-412-1-19

Kohteen osoite: Puistotie 12, 17500 Padasjoki

Pk-lehti ja koordinaatit: 2143 07 Padasjoki, N=6803250-6803340, E=407440-407560 (ETRS-TM35FIN)

Maanomistajat: Padasjoen seurakunta

Maanomistajan yhteystiedot: Puistotie 12, 17500 Padasjoki, p. 03-5527200 (keskus)

Tutkimuslaitos: Turun yliopiston arkeologian oppiaine

Tutkija: Hanna-Maria Pellinen

Kenttätyöaika: 15.8.2013

Talletetut löydöt: -

Digikuvat: TYAdigi42:18-26

Liitteet: 1) Luettelo digikuvista

3) Luettelo poistetuista löydöistä

Aikaisemmat tutkimukset: -

Aiemmin taltioidut löydöt: -

Raportin alkuperäiskappale: Turun yliopiston arkeologian oppiaineen arkistossa

Ote peruskartasta 2143 07 (© Maanmittauslaitos). Musta nuoli osoittaa viimeisimmän päärakennuksen paikan, ympyrän sisälle jää pappilan historiallisista kartoista tunnettu vanha tonttima.

Pappilanpaikan ympäristö ja topografia

Padasjoen kirkkoherranpappilan vanhin tunnettu tonttimaa sijaitsee Kirkkolammin ja Kirkkojoen eteläpuolella. Tonttimaa on alkanut Kirkkojoesta, jossa vielä on sauna ja vanha venesuoja paikalla, ja noussut tästä ylös sijaiten pienen hiekkatien molemmin puolin: päärakennus ja samansuuntainen vanha aitta länsipuolella, ns. pikkupappila, entinen väentupa sekä navetta itäpuolella. Aikanaan rakennuskantaa ympäröivät pellot ja niityt, nykyään tiet ja Pappilanmäen koulu piha-alueineen. Rakennusten välitön ympäristö on hoidettua nurmi- ja puistoaluetta, tontin länsireuna – entinen niitty tai pelto - on metsittynyt.

TYAdigi42:18. Padasjoen pappilan päärakennus luoteesta. Kuva H.-M. Pellinen.

TYAdigi42:19. Päärakennus ja aitta kaakosta. Kuva H.-M. Pellinen.

TYAdigi42:23. Kivinavetta ja pappilan pihapiiriä kohti nouseva hiekkatie pohjoisesta.
Kuva. H.-M. Pellinen.

TYAdigi42:24. Sauna ja venesuoja pappilan rannassa Kirkkojoen varrella.
Kuva H.-M. Pellinen

TYAdigi42:25. Pappilanrannasta Kirkkojoen yli johtavan sillan alkupäästä otettu kuva kohti koillista ja Padasjoen kirkkoa. Kuva H.-M. Pellinen.

Padasjoen pappilan historiaa

Padasjoki oli aluksi osa Hollolan seurakuntaa, sitten Sysmän seurakuntaan, josta se erosi itsenäiseksi kirkkoherrakunnaksi vuoden 1465 paikkeilla. Tiedot Padasjoen pappilasta alkavat 1500-luvun lopulta, jolloin pitäjäläiset velvoitettiin vuosien 1594 ja 1595 käräjillä rakentamaan tai korjaamaan pappilan rakennukset. (Pulkkila 1947, 263)

Tiedot pappilan 1600-luvun rakennuskannasta ovat hajanaisia, mutta niissä mainitaan mm. että pappila oli vuonna 1674 rakennettu suureksi osaksi uudestaan, joskin ikkunat oli jätetty tekemättä, ne ostettiin myöhemmin. Aittaa, kellaria ja keittiötä rakennettiin 1680-luvun lopulla. Vuonna 1709 mainitaan riihien ja latojen kattojen korjaus. (Pulkkila 1947, 264)

Pappila rakennettiin uudestaan taas isovihan jälkeen, minkä jälkeen on mainintoja sen korjauksesta useaan otteeseen, 1800-luvun alkupuolelle asti. 1700-luvun loppupuolella pappilan viljelyksiä laajennettiin huomattavasti, istutettiin humalisto, raivattiin niittyjä ja kaivettiin oja. Pappilan päärakennukseen oli kahteen huoneeseen hankittu kaakeliuunit.

Päärakennus paloi vuonna 1831, jolloin tuhoutui osa kirkkoherran arkiston asiakirjoista. Tämän jälkeen rakennettiin uusi päärakennus, joka on edelleen olemassa, samoin kuin vuonna 1879 rakennettu kivinavetta. Päärakennukseen tehtiin lisäksi sen itäpään erillinen arkistosiipi 1930-luvulla. (Pulkkila 1947, 506- 507)

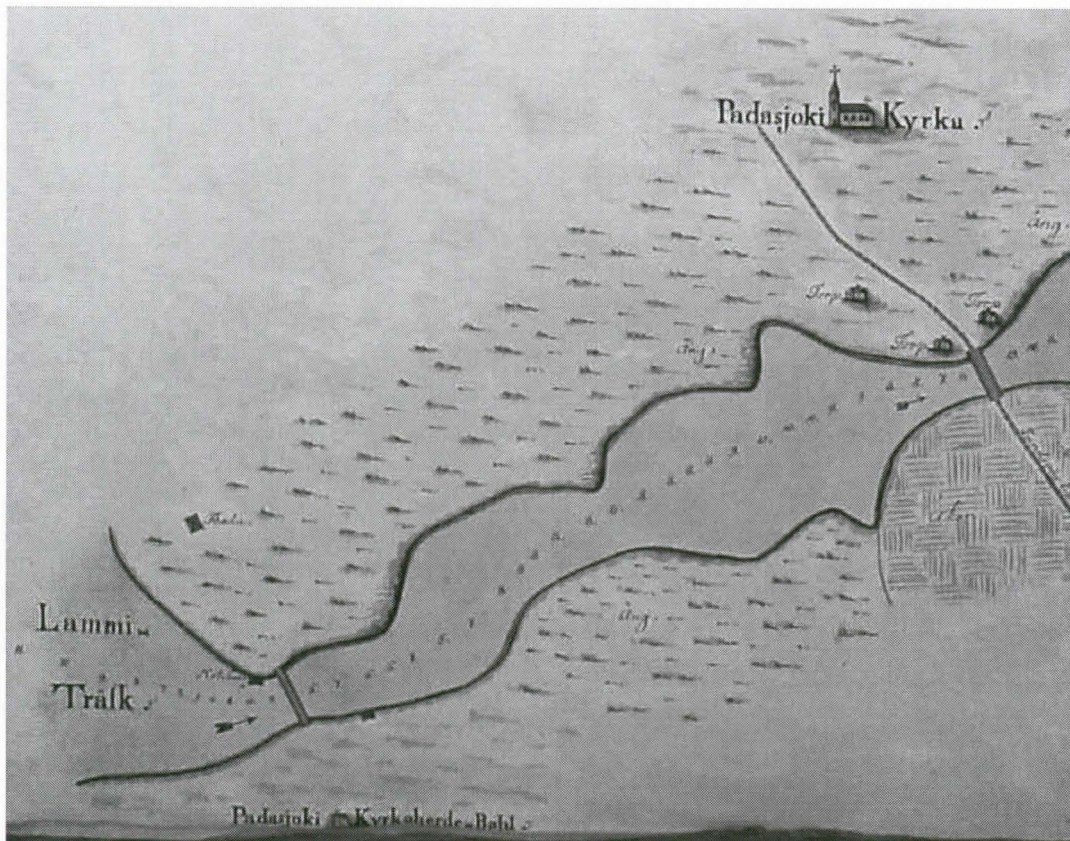
Pappilaa koskevat historialliset kartat

Padasjoen pappilasta ei ole tiettävästi kartografista esitystä 1600-luvun puolelta. Vuosien 1749-1751 välillä tehdyssä pitäjänkartassa pappila on merkitty nykyiselle tontilleen. Kartassa näkyvät myös pappilan peltojen ja torppien sijainnit. (www.vanhakartta.fi, alkuperäinen kartta Riksarkivetissa Tukholmassa)

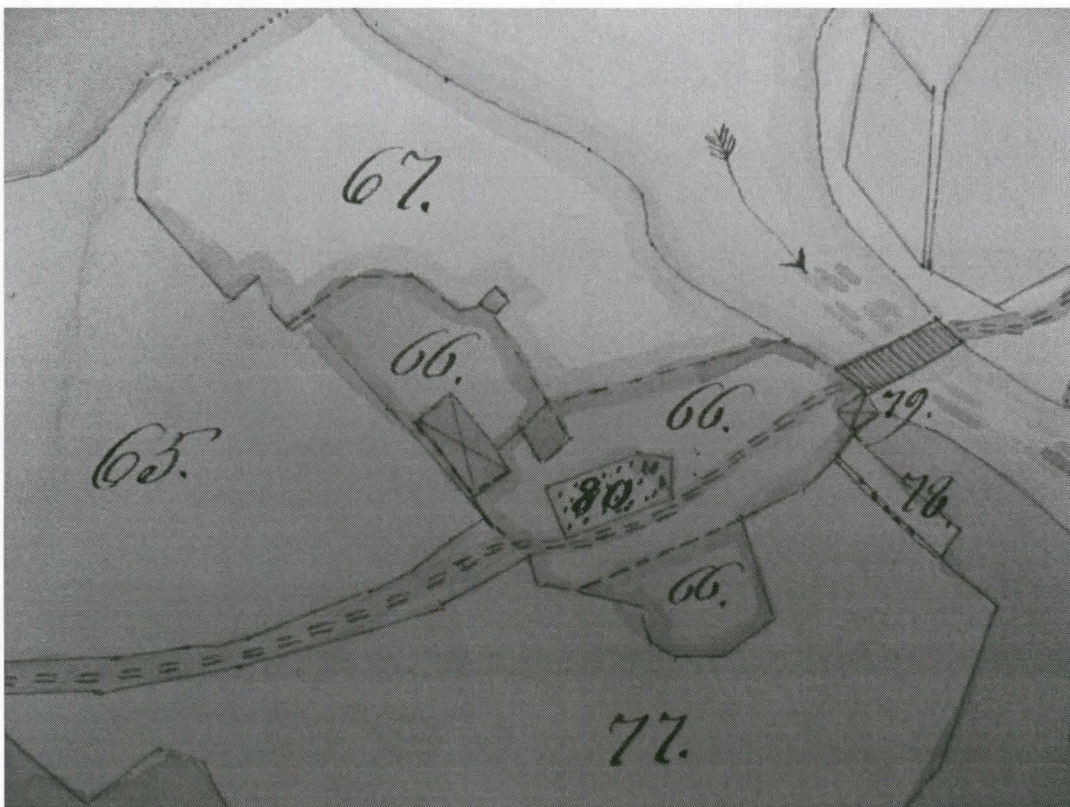
1700-luvun lopulta on sitten useitakin esityksiä: kuninkaankartasto sekä 1700-luvun lopun vesistökartta. Tarkimpana pappila esiintyy Syrjäntaan isojakokartassa, joka on mitattu vuonna 1794 ja uudelleen 1858 ja piirretty vuonna 1862. Siinä tonttima-alue sijaitsee päärakennukselta rantaan, molemmin puolin tietä, siis samoin kuin nykyäänkin. Maanmittaushallituksen arkiston konsepti ja Kansallisarkiston puhtaaksi piirretty versio ovat pappilan osalta kutakuinkin samanlaiset.

Ote Padasjoen pitäjänkartasta 1749-1751. (www.vanhakartta.fi, alkuperäinen kartta Riksarkivetissa Tukholmassa)

Padasjoen alueen vesistöjä kuvaavassa 1700-luvun lopun kartassa pappila on merkitty karttalehden alareunaan yhdellä talosymbolilla (www.vanhakartta.fi).

Ote vuonna 1862 piirretystä Syrjäntaan kylän isojakokartasta, jossa näkyy mm. pappilan tonttima (no. 66), päärakennus sekä ryytimää (no. 80). (KA H 58 4/17-15)

Havainnot ja löydöt

Pihapiirissä ei ole tällä hetkellä näkyvissä vanhoja kivijalkoja, kellarikin päärakennuksen alla on uudehko, nähtävästi vasta 1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla rakennettu. Suurin viime aikoina tehty kaivuutyö pihamaalla on ollut noin metrin syvyinen kaapelilinja, joka on vedetty entisen miespihan eli tien länsipuolen koillisreunasta lounaaseen niin, että se kulki pihan poikki ja päärakennuksen ja aitan välitse. Päärakennuksen pohjoisreunassa kulkee vesijohto. Päärakennuksen eteläpuolelle on tuotu jonkin verran täyttömullaa, länsireunasta on puolestaan kaadettu puita ja alue on tasattu nurmeksi. (Tiedot perustuvat kirkkoherra Tapio Mattilan suulliseen tiedonantoon 15.8.2013 Padasjoen pappilassa)

Kairausten perusteella aivan päärakennuksen eteläreuna on tummaa, tiilensekaista kulttuurimaata, mutta jo 10 metrin päässä päärakennuksesta etelään maa on vaaleampaa ja hiekkapohjaista. Tämä alue näkyy eri aikaisissa kartoissakin rakentamattomana, pihapiirin ulkopuolisena alueena. Miespihan alue eli päärakennuksen pohjoispuoli on tummempaa, sekoittuneelta vaikuttavaa maata. Tien länsipuolen reunamilla näkyy siellä täällä maan pinnalle yksittäisiä kiviä, joiden kohdalla maa on kairausnäytteissä erittäin tummaa ja sisältää hiilen ja tiilen murusia.

Tein tonttimaalle kaksi noin 50x50 cm kokoista koekuoppaa ja neljä koepistoa:

Koekuoppa 1 sijaitsi päärakennuksen eteläseinämästä 120 cm seinästä kohtisuoraa ulospäin, puolivälissä rakennusta. Nurmi ja turve olivat paikalla irtonaista, esim. juuria ei ollut lainkaan. Sekoittunut hiekkamaa jatkui pinnasta noin 25 cm syvyyteen. Hiekan joukossa oli paljon tiilikourujen/kattotiilen osien palasia sekä palanen kattohuopaa. Irtonainen maa muuttui tämän jälkeen vähitellen kiinteämmäksi ja siitä löytyi ensin muutama pala uudehkoa ikkunalasia, noin 40 cm syvyydellä pala pullolasia, kookas eläimen luun pala, nokea hiiltä ja nauvoja. Puhtaalta vaikuttava maakerros alkoi jo noin 60 cm syvyydellä, ennen sitä löytyi vielä muutaman pienen naulan katkelma.

Tulkinta: Tässä kohtaa pintakerros muodostuu 1900-luvun remonttijätteestä, jota on jäänyt maahan mm. kattoa vaihdettaessa. Tämän alla on kerrostumia nähtävästi 1800-luvulta vanhempaan kulttuurimaahan, joka ei kuitenkaan ole nyt löytyneiden artefaktien perusteella tarkemmin ajoitettavissa. Vain 60 cm syvyinen stratigrafia vaikuttaa yllättävän ohuelta ollakseen mahdollisesti jopa keskiaikaan periytyvän tonttimaan reunaa. Maata on saatettu jossain vaiheessa poistaa tai tonttimaa on aikaisemmin rajautunut eri tavoin.

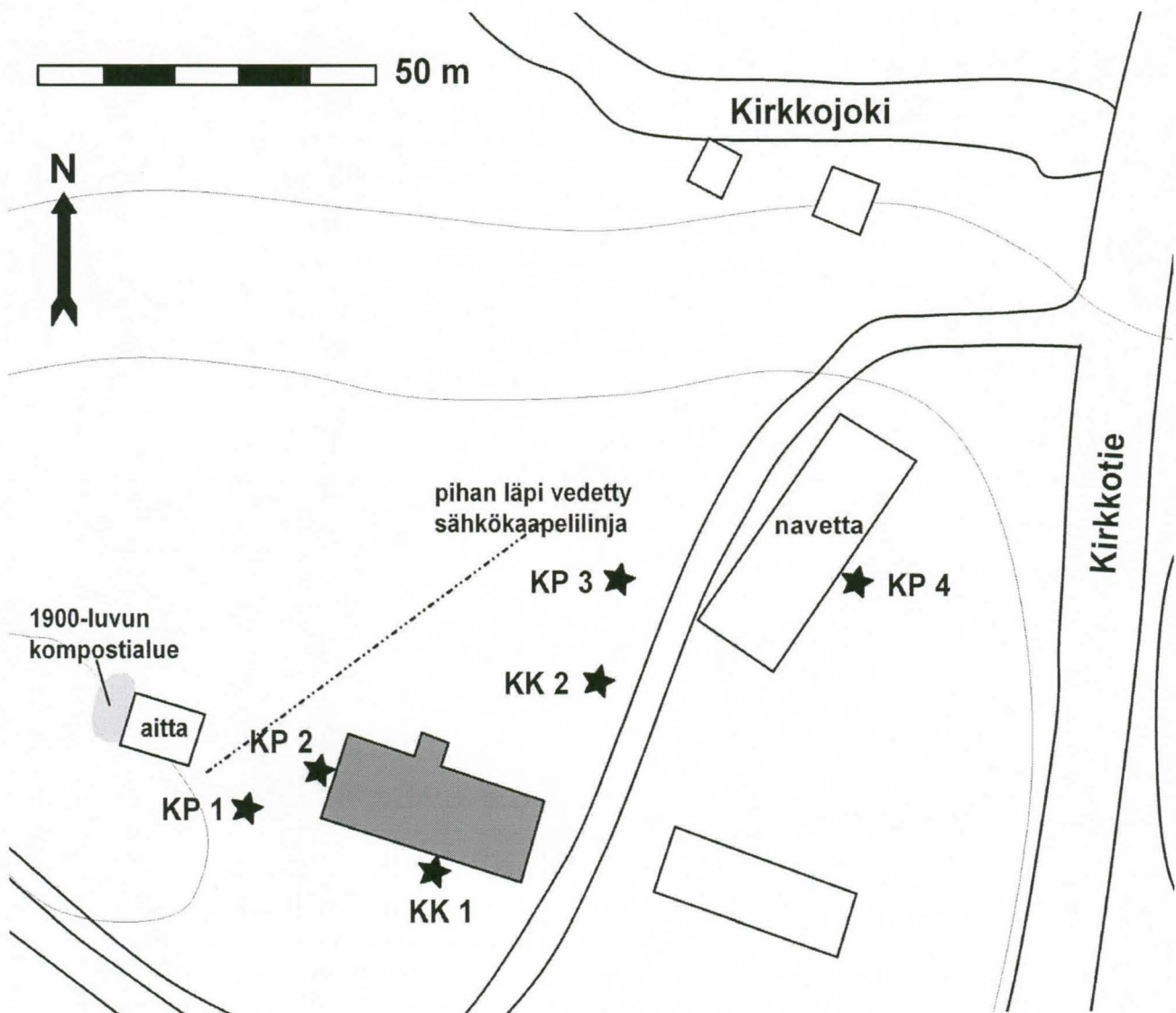
Koordinaatit: N=6803272, E=407490

Koekuoppa 2 sijaitsi päärakennuksen pohjoispuolella ja tien länsipuolella, siitä noin neljä metriä länteen, kaivojen ja tien välissä. Paikalla oli nurmi ja sen alinen multakerros ja noin 25 cm syvyyteen saven ja hiekan sekaista täyttömaata, aivan kuten koekuopassa 1. Syvemmältä alkoi paljastua kookas kivi ja sen ympäriltä tiilenpalasia. Kivi osoittautui lopulta niin suureksi, että se täytti 40 cm syvyydessä koko kuopan. Koekuopan laajennus länteen osoitti, että kivi tuli vastaan tälläkin kohden, joten kyse lienee pienehköstä kallioalueesta. Sen länsireunalla, täyttömaan alla, oli runsaasti tiilimurskaa, hiiltä, puujätettä ja ikkunalasia sekä pala tummanvihreän lasipullon loivasti koverasta pohjasta.

Tulkinta: Kuopan rakennusjäte voisi kuulua juuri em. rakennuksenpaikkaan, joka näkyy vuoden 1862 kartassa.

Koordinaatit: N=6803296, E=407514

Koepistoissa (ks. kartta) ei tullut esiin mitään rakenteisiin viittaavia löytöjä tai säilyneitä kulttuurikerrostumia. Löydöt pihapiirissä olivat pääasiassa tiilenpalasia ja ikkunalasias. Aittarakennuksen länsipuolella näkyy olevan ainakin 1900-luvulla käytössä ollut kompostialue. Entisen karjapihan puolelle, navetan itäseinustalle tehdyssä koepistossa no. 4 näkyi myös 1900-luvun kompostiaineista. Kuoppa sijaitsi savisessa rinteessä ja täyttyi vedellä nopeasti jo noin 25 cm syvyydessä.

Peruskarttalehden 2143 07 pohjalta piirretty karttaluonnos, johon on merkitty Padasjoen vanha pappilan päärakennus harmaalla, todettu kompostialue vaaleanharmaalla sekä koekuoppien (KK) ja koepistojen (KP) sijainnit.

Yhteenveto

Päivän mittainen kenttätarkastus Padasjoen pappilatontille oli väistämättä vain pieni pintaraapaisu. Koekuopitus ja dokumentointi kaatosateessa vaikeuttivat myös havainnointia. Ei ole tietoa, että Padasjoen pappilantontilla olisi tehty laajoja maanvaihtoja, mutta myöskään selviä, ehjiä stratigrafioita ei havaittu. Ainakin osaa tontista peittää noin 25 cm paksuinen, moderni täyttömaa (multa). Löytömateriaali jäi päivän otannalla hyvin suppeaksi ja käsitti lähinnä uudempaa rakennusjätettä (tiili, ikkunalasi), 1800-luvun pullolasia ja tarkemmin ajoittamattomia rautanauvoja ja niiden katkelmia.

Kirjallisuus

Pulkkila, Uno 1947. Padasjoen historia I-II. Jyväskylä.

Sysmä

Kohteen nimi: Pappilanrauniot

Kohteen ajoitus: Historiallinen aika

Tutkimuksen laatu: teemainventointi

Kunta: Sysmä

Kylä: Suurikylä

Tila ja rek. no.: Uudempi pappilan tonttimaan rakennuksineen sijaitsee tilalla 781-417-20-0 (Rantapappila), autioitunut pappilanpaikka sijaitsee tilalla 781-417-23-0 (Pappilanranta)

Kohteen osoite: -

Pk-lehti ja koordinaatit: 312103 Sysmä

Maanomistajat yhteystietoineen: Molemmat tilat omistavat tällä hetkellä Satu ja Mikko Saari, Suopellontie 124 as 1, 19700 Sysmä

Tutkimuslaitos: Turun yliopiston arkeologian oppiaine

Tutkija: Hanna-Maria Pellinen

Kenttätyöaika: 14.-15.10.2013

Talletetut löydöt: TYA904:1-5

Digikuvat: TYAdigi42:27-43

Liitteet: 1) Luettelo digikuvista

2) Löytöluettelon kopio

3) Luettelo poistetuista löydöistä

Aikaisemmat tutkimukset:

-Poutiainen, Hannu ja Antti Lahelma 2001. Sysmä Suurikylä pappila. Rautakautisen ja historiallisen ajan kohteen tarkastus. Lahden kaupunginmuseumuseo.

-Poutiainen, Hannu 2001. Sysmä pappilan rauniot. Arkeologinen koekaivaus. Lahden kaupunginmuseumuseo. Päijät-Hämeen maakuntamuseo.

-Poutiainen, Hannu ja Timo Jussila 2009. Sysmä. Keskustaajama-alueen osayleiskaava-alueen muinaisjäännösinventointi. Mikroliitti Oy.

Aiemmin taltioidut löydöt:

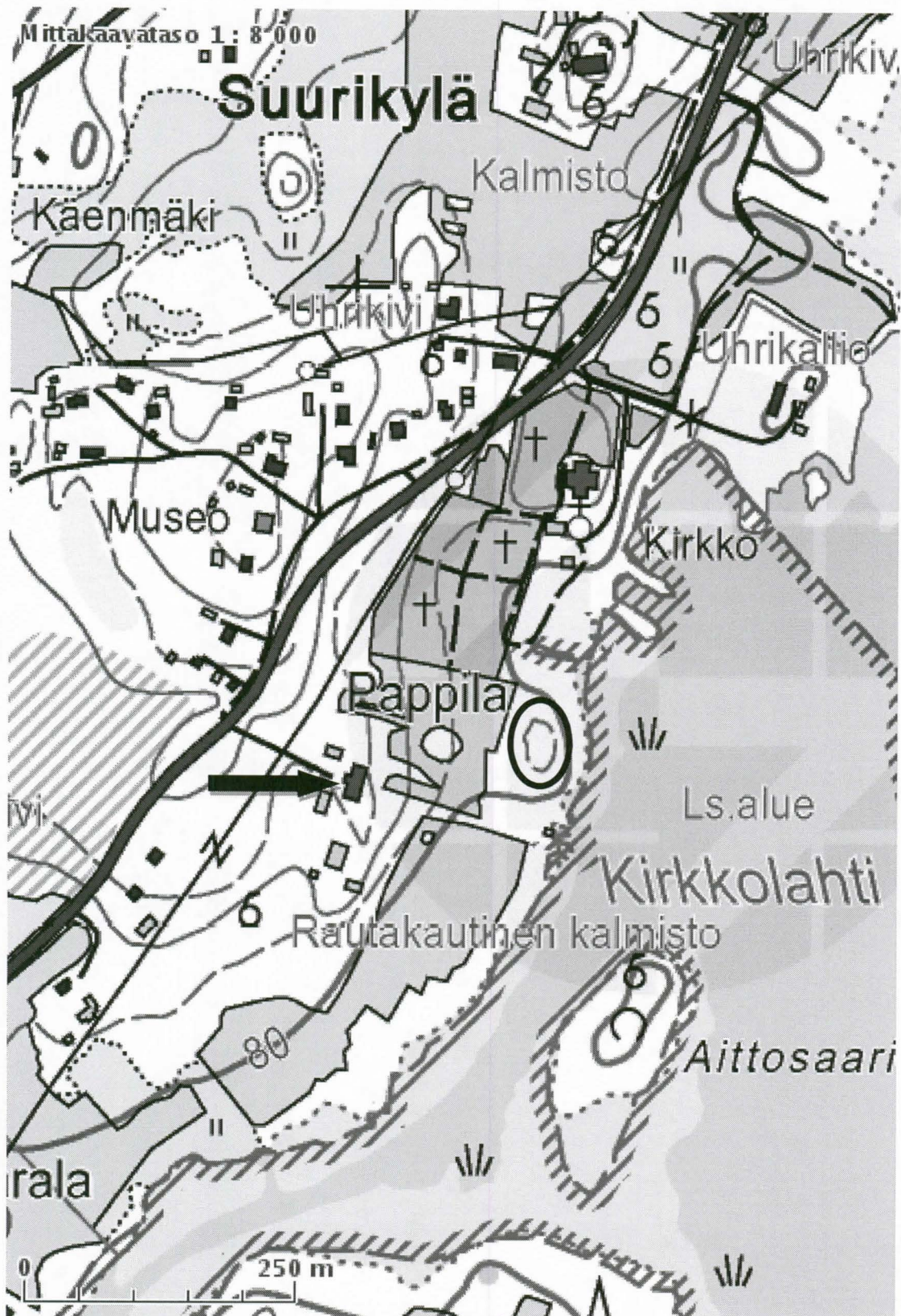
KM 310 "hålmejsel", jo 1800-luvulla taltioitu nähtävästi kivikautinen irtolöytö

KM 32292:1-6, mm. hopeasormus, simpukanmuotoinen hela, kirjankannen pidike

KM 200100:4 Rahakammio

KM 32998:1-5, pronssia, rautaesineitä, lasihelmi

Raportin alkuperäiskappale: Turun yliopiston arkeologian oppiaineen arkistossa

Ote peruskartasta 3121 03 Sysmä (© Maanmittauslaitos). Mäki, jolla pappilanrauniot sijaitsevat on ympyröity. Viimeisin pappilan päärakennus on merkitty mustalla nuolella.

Pappilanpaikan ympäristö ja topografia

Vanhan pappilan rauniot sijaitsivat pienellä sora- ja kalliopohjaisella mäkialueella Sysmän keskiaikaisesta kirkosta noin 250 metriä etelään. Mäen itäpuolella avautuu Kirkkolahti, muuten aluetta ympäröivät pellot lukuun ottamatta hautausmaan laajennusta, joka ulottuu nykyisin jo pitkälle mäen luoteispuolelle. Mäellä kasvaa koivuja ja jonkin verran kuusia. Mäen länsireunalla kulkee kuusikuja eli kuusien reunustama polku kohti kirkkoa.

Uudempi pappilatontti sijaitsee vanhan pappilan raunioista noin 150 metriä länsilounaaseen, pelloilta nousevalla korkeammalla mäellä. Kohteen viimeisen tarkastuksen jälkeen sekä pappilan että pappilanraunioiden omistaja on vaihtunut: molemmat tontit kuuluvat nykyään Satu ja Mikko Saarelle.

Tarkastushetkellä mäen lakea peitti syksyn värikäs lehtimatto ja paikoin tiheäkin pensaikko. Muutamana vanhuuttaan kaatuneen kelon lisäksi alueella oli siellä täällä pienempiä kaadettuja puunrunkoja lojumassa myös kivijalkojen sisäpuolilla. Vaikka oli jo lokakuu, näkyvyys ei ollut paras mahdollinen.

TYAdigi42:27. Sysmän keskiaikainen kivikirkko ja oikealla puiden takaa kuultava vanhan pappilan tonttimäki lounaasta. Kuva H.-M. Pellinen.

TYAdigi42:30. Panoraama kuusikujasta ja sen oikealla puolella kohoavasta vanhan pappilan mäestä, etelästä. Oikealla puiden välissä näkyvä, kookas peltinen putki kuuluneen uudemman saunarakennuksen jäännöksiin. Kuva H.-M. Pellinen.

TYAdigi42:29. Vanhan pappilatontin länsipuolella kulkeva kuusikuja, etelästä. Kuva H.-M. Pellinen.

TYA digi42:42. Sysmän uudempi pappila nähtynä vanhan tontin eteläpäästä, idästä. Kuva H.-M. Pellinen.

TYAdigi42:43. Sysmän uudempi pappila lännestä. Kuva H.-M. Pellinen.

Sysmän pappilan historiaa

Sysmä on yksi Hämeen vanhoista seurakunnista, joka on mahdollisesti perustettu jo 1300-luvun lopulla. Ensimmäinen varma maininta Sysmän kirkosta on kuitenkin vasta vuodelta 1442 (Juvelius 1927, 129-139; Uotila 2001)

Sysmän pappilaan tiedetään rakennetun kellari 1500-luvun lopulla, josta eräs Matti Antinpoika sai vuonna 1597 maksunsa pitäjältä. (Blomstedt 1960, 352) Ensimmäinen tunnettu pappilapalo Sysmässä oli vuonna 1604. Vuonna 1649 oli rakennettu uusi leivintupa ja uuni, savupiippu sekä ikkunat. Kellari mainitaan taas vuonna 1662, jolloin sitä oli korjattu ja sen päälle oli tarkoitus rakentaa uusi kamari. Vuonna 1666

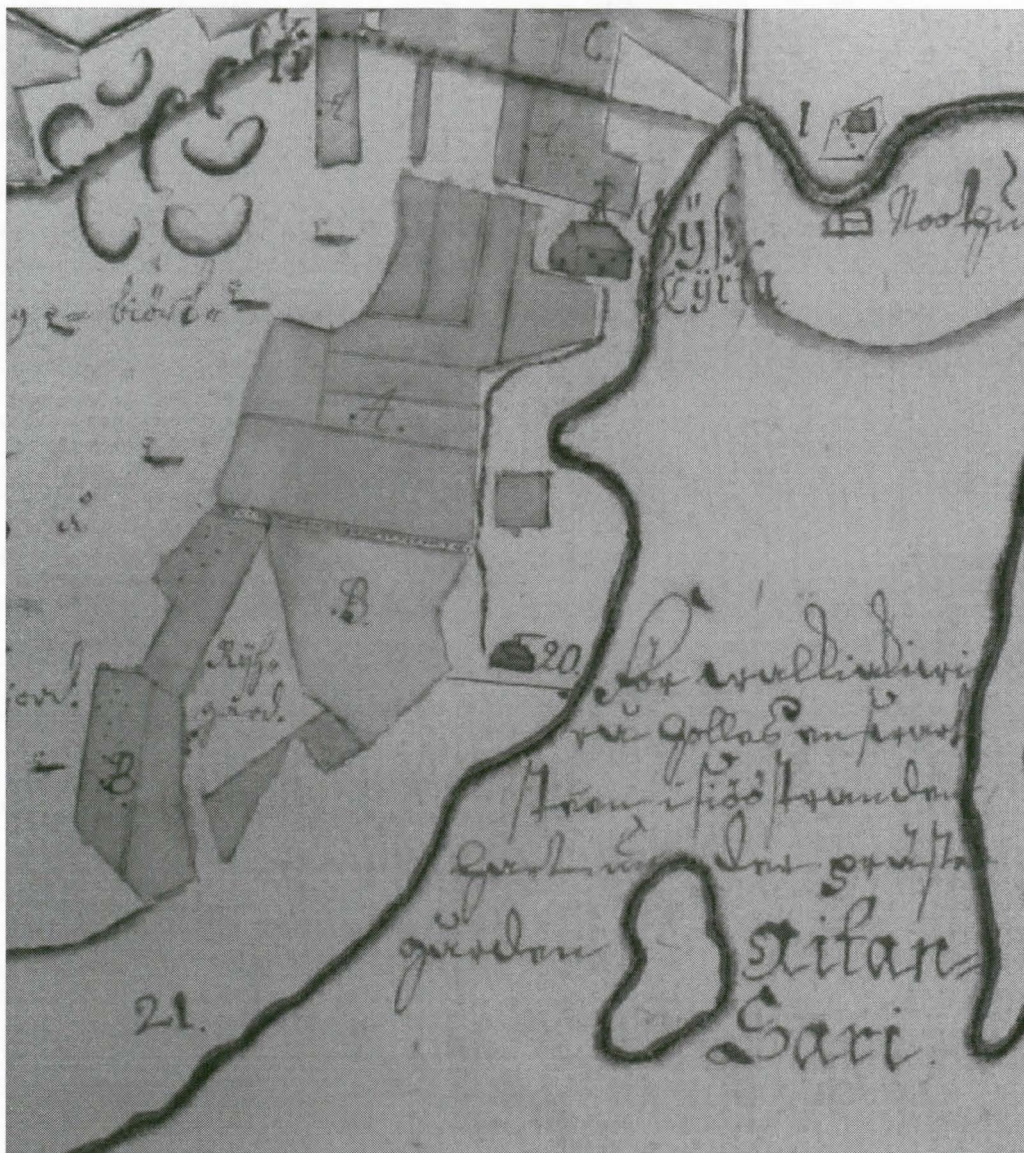
käynnistettiin tuvan ja kamarin rakentaminen, vuonna 1690 puolestaan oli kesken piispantuvan teko. Navetta ja talli mainitaan samana vuonna. (Juvelius 1927, 326-327)

Vuonna 1781 valmistui uusi pappilan päärakennus entisen viereen. Nähtävästi vanha rakennus sittemmin myytiin ja kuljetettiin pois. Pappila paloi alkuvuodesta 1814, jolloin piti ryhtyä rakentamaan uutta. Sekin paloi pian, 14. tammikuuta vuonna 1820. (Juvelius 1927, 528, 530, 534) Tämän jälkeen pappila siirrettiin uudelle tontille, joka sekin tuhoutui tulipalossa 25.3.1918, jolloin pappila paloi perustuksiaan myöten. Viimeisin ja edelleen olemassa oleva pappilan päärakennus pystytettiin heti palon jälkeen vuonna 1918. (Kulha 1966, 427-428) Rakennus ei enää toimi pappilana, vaan yksityisasuntona.

Pappilaa koskevat historialliset kartat

Vanhin esitys vanhan tontin pappilasta on Nils Avanderin tiluskartta vuodelta 1707 (KA C 12 4/1-2). Tässä näkyy pappila kuvattuna melko lähellä rantaa, peltojen itäpuolella. Muista pelloista erillisenä on pappilan pohjoispuolelle kuvattu pieni neliönmuotoinen peltotilkku, mahdollisesti ryytimaa tms., tarkempaa selitettä kartassa ei siitä ole. Sen sijaan lännempänä, suunnilleen uudemman pappilatontin paikkeille on merkitty rakennettu alue "gård", mahdollisesti riihipiha tai muu ulkorakennuksille varattu paikka. Nähtävästi siis pappilatontin siirrossa 1800-luvulla hyödynnettiin jo olemassa olevaa tasattua piha-aluetta.

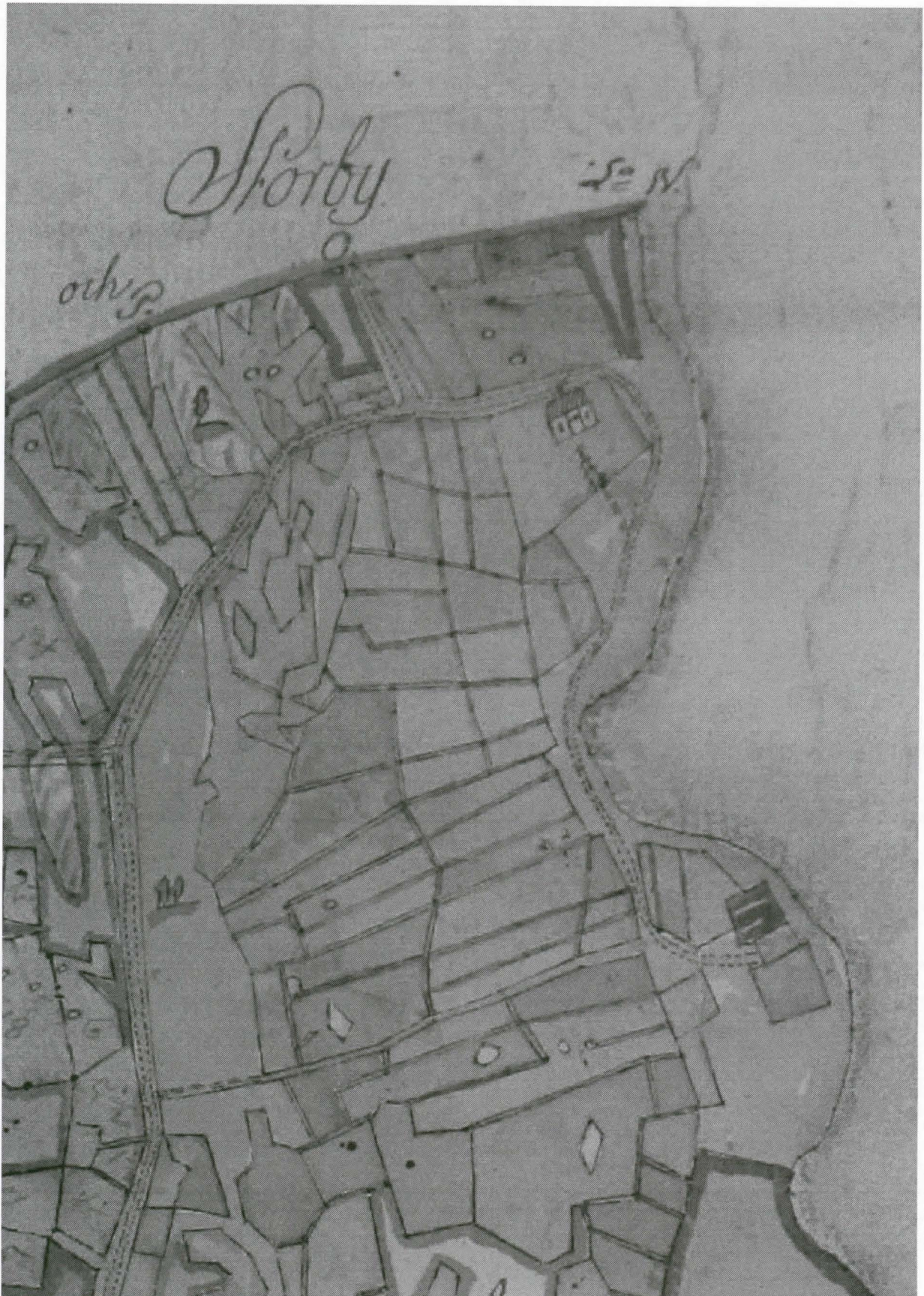
Vuoden 1748 pitäjänkartassa pappila on edelleen merkitty vanhaan paikkaansa aivan järven rannalle. Adolph Neoviuksen geometrisessa kartassa, jonka mittaukset ovat vuosilta 1783 ja 1787, tonttimaa on samoin kuvattu aivan rantaan siten, että keskellä olevalle tontille (miespiha?) johtaa tie, tämän eteläpuolella on toinen kookkaampi tonttimaa (karjapiha/ulkorakennuksia?) ja pohjoispuolella keltaisella väritetty neliö, jonka sisälle on piirretty vihreä kuvio (puutarha/ryytimaa?). Merja Uotilan senaatin talousosaston akteista löytämä kartta vuodelta 1828 on pappilatontin kohtalon kannalta oleellinen. Siihen on nimittäin merkitty sekä pappilan vanha että uusi tontti. Vuoden 1891 Sysmän kirkkoherran virkatalon tiluskartassa vanhan tontin eteläreunaan on merkitty yksi kookkaampi rakennus ja yksi pieni rakennus, mahdollisesti jokin ulkorakennus ja sauna, josta johtaakin polku laituripaikalle.

Ote Nils Avanderin kartasta vuodelta 1707. (KA C 12 4/1-2)

Ote vuoden 1748 pitäjänkartasta.

Ote Adolph Neoviuksen kartasta Sysmän kirkon ja pappilan ympäristöstä (1783 ja 1787). Pappilan tontti sijaitsee alhaalla oikealla olevalla niemekkeellä, kirkolta johtavan tien päässä. Myös uusimman pappilanpaikan kohdalle näyttäisi merkityn tonttimaa. (Sysmän seurakunnan arkisto)

Ote Sysmän Suurikylän isojaon konseptikartasta vuodelta 1891 ja yksityiskohta puhtaaksi piirretystä kirkon ja pappilan alueesta, jossa no. 142 on uusi tontti. (Sysmän seurakunnan arkisto)

Aikaisemmat tutkimukset pappilan alueella

Sysmän Suurikylän pappilan alueella on tehty useita arkeologisia tutkimuksia, jotka ovat toisaalta liittyneet alueen rautakautisiin löytöihin, toisaalta historiallisen ajan rakennusten raunioihin ja löytöihin. Tutkimusten lähtökohtana olivat silloisen maanomistaja Eino Sieväsen näytille tuomat irtolöydöt, joihin kuului muun muassa rautakautisia hopearahoja ja sormus. (Poutiainen ja Lahelma 2001, 2) Poutiaisen ja Lahelman tarkastusmatkalla selvisi, että kyseinen maanomistaja oli koonnut runsaan esineaineiston pappilan alueelta ja sitä ympäröiviltä pelloilta. Näihin muihin löytöihin kuuluvat muun muassa ns. virsikirjansolki (KM 32292:3) sekä pyhiinvaellusmerkiksi nimetty löytö (KM 32292:2), joka tuskin on sellainen, vaan simpukkakuviostaan huolimatta pikemminkin uuden ajan vyön tai hihnan hela. Hannu Poutiaisen kertoman mukaan Sieväselle jäi vielä runsaasti historiallisen ajan löytöaineistoa, ja tarkoitukseni oli käydä läpi aineisto inventointikäynnin yhteydessä. Kenelläkään tavoittamallani henkilöllä ei kuitenkaan näyttänyt olevan tietoa siitä, mitä maalöytökokoelmalle on tapahtunut Sievisen kuoltua.

Historiallisen ajan rakenteiden kartoituksessa on paikannettu useita rakennuksen jäännöksiä, jotka sijaitsevat Kirkkolahden rantakumpareella. Näistä ehkä merkittävimpanä

voidaan mainita kivijalka, joka on tulkittu vanhan pappilan päärakennuksen tulipalossa tuhoutuneiksi jäännöksiksi. Koekuoppien löydöt vaikuttavat raportin perusteella niukoilta: niissä havaittiin kyllä paksuimmillaan 65 cm kulttuurikerros, löytöinä lähinnä hiilenpalat, punasavikeramiikka, fajanssi, ikkunalasi ja eläinten luut. Peltopöiminnassa havaittiin lisää tyyppillistä historiallisen ajan massalöytöaineistoa: tiiltä, palanutta savea, kirkasta ja vihreää ikkunalasia, punasavikeramiikkaa ja fajanssia. Löytöjä täydentävät sysmäläiset arkeologian ja numismatiikan harrastaja Pertti Martikaisen tekemät metallinilmaisnlöydöt. Hänen kokoelmistaan tavattiin pappilanraunioiden alueelta 58 kolikkoa, joista vanhimmat ovat 1500-luvun toiselle puoliskolle ajoittuvia ruotsalaisia kolikoita. Lisäksi 89 kolikkoa on löytynyt muualta lähialueelta, erityisesti vanhan tieuran ympäristöstä. (Poutiainen ja Lahelma 2001, 10)

Havainnot ja löydöt

Kävin läpi vanhalla tontilla Hannu Poutiaisen mainitsevat rakenteet, mutta keskityin tarkastelemaan mäkialueen länsi- ja pohjoispuolta, erityisesti rakenteiden 7 ja 8 ympäristöä, koska Poutiaisen tutkimukset (koekuopat) olivat kohdistuneet lähinnä lakialueen eteläpuoleen. Vaikka ilma oli suotuisa, havainnointia häiritsivät alueen pusikoituminen, kaatuneet puut ja paksu lehtimatto.

Rakenne 8, jonka Poutiainen on varmasti aivan oikein tulkinnut viimeisimmän päärakennuksen paikaksi, sijaitsee mäen korkeimmalla kohdalla noin länsi-itäsuuntaisena. Rakennuksenjäännös muodostuu suunnilleen 25 x 11 metrin kokoisesta kivijalasta, jonka paksuus vaihtelee 70-110 cm välillä – korkeutta sillä ei näyttäisi olevan juuri yhtä kivikertaa enempää. Ainakin osittain kivijalan paksuimmat kohdat selittyvät kiveyksen romahtamisella, myös kivijalan koilliskulma vaikuttaa romahtaneelta. Rakennukseen on kuulunut kolme erillistä tulisijanpaikkaa ja savupiippua, jotka sijaitsevat kivijalan keskivaiheilla, melko tasaisin välimatkoin.

Rakenne 7 on vähemmän selkeä. Siinä ei ole yhtä selkeälinjaista kivijalkaa, vaan näkyvissä useampia kivijalan pätkiä: kolme pohjois-eteläsuuntainen ja yksi länsi-itäsuunnassa. Näistä itäisin pohjois-eteläsuuntainen kiveys on noin 80 cm levyinen, samoin tästä lähtevä ainoa selkeä länsi-itäsuuntainen kiveys. Kaksi muuta kiviriviä ovat noin 60 cm levyisiä. Kolme näistä kiviriveistä muodostavat huonemaisen tilan, jonka sisämitat ovat noin 150x200-250 cm. "Huone" on selvästi kuopalla ja kurkistus turpeen alle paljastaa, että sen pohja näyttäisi olevan täynnä mustaa maata, kiviä ja tiiliä. Tämän huonemaisen tilan lounaiskulmassa, oikeastaan huoneen ulkopuolella on melko kookas kivikasa, jonka tulkitsisin tulisijan jäännökseksi (toisena vaihtoehtona purkujättekasa). Kiviröykkiön eteläpuolella jatkuu epämääräinen kivirivi, joka voisi olla seinälinjaa, mutta myös pätkä selkeämpää kiviperustaa. Läntisin pohjois-eteläsuuntainen kivirivi on maastossa selvästi em. huonetta rajaavia seinälinjoja alempana. Ilman kaivauksia on vaikea sanoa, kuuluuko se rakenteeseen 7 vai onko tästä erillinen jäännös esimerkiksi aikaisemmasta rakennuksenpohjasta. Selvästi kuopalla oleva "huone" pohjalla hajallaan olevine tiilineen voisi olla myös romahtanut kellari, mutta ilman laajempia kaivauksia tämä jää vain arvailuksi.

Koekuopat

Tarkastuksen yhteydessä tehtiin neljä pientä (max 50x50 cm) koekuoppaa. Lisäksi paikoin kurkistettiin turpeen alle tarkoituksena paremmin hahmottaa rakenteiden kulkusuuntia.

Koekuoppa 1 kaivettiin rakenteen seitsemän läntisimmän seinälinjan länsipuolelle ts. oletetun rakennuksen pohjan no. 7 ulkopuolelle. Maan pinnalle näkyvän kivijalan lisäksi koekuopasta paljastui lisää kiveystä. Ylimmän, kivijalkaan liittyvän kivenreunan alta paljastui kookas metallilenkki. Koekuopan kiveyksen päältä löytyi runsaasti hiiltä ja tiilenpalasia, lisäksi kaksi rautanaulaa, vihreälasitteista punasavikeramiikkaa (TYA 904:1), astia- ja ikkunalasia (TYA 904:3) sekä palamatonta luuta. Maa oli hyvin tummaa. Kookkaammat kivet jatkuivat 20-60 cm syvyydelle maan pinnasta. Kivien alta löytyi vielä tiiltä, puuta ja pienempiä kiviä. Noin 60 cm syvyydellä maa alkoi muuttua vaaleammaksi, kovaksi soraksi, jonka pintaosassa oli vielä tiilimurskaa.

Tulkinta: Koekuoppa näytti seinänperustan olevan matala, vain yhden kivikerran paksuinen. Kuopasta löytyi sekä rakennus- että kotitalousjätettä, mutta ei typologisesti tarkemmin ajoitettavaa aineistoa.

Koordinaatit: N= 6818586, E=429150

Koekuoppa 2 sijoitettiin myös rakenteen 7 länsiseinämän länsipuolelle, siihen liittyvästä kiviröykkiöstä jonkin matkaa lounaaseen. Tumman, nokisen ja hiilensekaisen humuksen alta paljastui nyrkinkokoisia ja sitä pienempiä kiviä. Kivien välissä oli tiilenpalasia ja puuta. Kivien alta löytyi vaalean fajanssilautasen palasia (TYA 904:5), muutama pieni, vaaleanvihreä ikkunalasin pala ja palanutta luuta. Noin 35 cm syvyydessä maan pinnasta tumma hiekka muuttui kellertävämmäksi, jossa paikoin oli vielä hiilenmuruja. Maa muuttui karkeaksi ja kovaksi soraksi, jota kaivettiin noin 50 cm syvyyteen. Sora näytti tässä vaiheessa vaalealta ja oli löydötöntä.

Tulkinta: Tällä kohdalla ei näyttänyt olevan mitään rakennetta, löytöaineisto sisälsi edelleen rakennus- ja kotitalousjätettä.

Koordinaatit: N=6818579, E=429160

Koekuoppa 3 tehtiin rakenteen 8 kaakkoisnurkasta noin 1,5 m itään. Maa oli pehmeää, liikaista multamaata noin 20-25 cm paksuudelta, minkä jälkeen esiin tuli joitakin pyöreähköjä, pieniä kiviä. Tästä kerroksesta löytyi vain yksi pala vaaleanvihreää ikkunalasia. Noin 30-35 cm syvyydessä maa muuttui vaaleaksi hiekaksi. Kuoppa kaivettiin noin puolen metrin syvyyteen. Alempi kerrostuma oli löydötön.

Tulkinta: Multamaa viitannee päärakennuksen ympäristössä olleeseen puutarha- tai kasvimaata-alueeseen.

Koordinaatit: N=6818608, E=429180

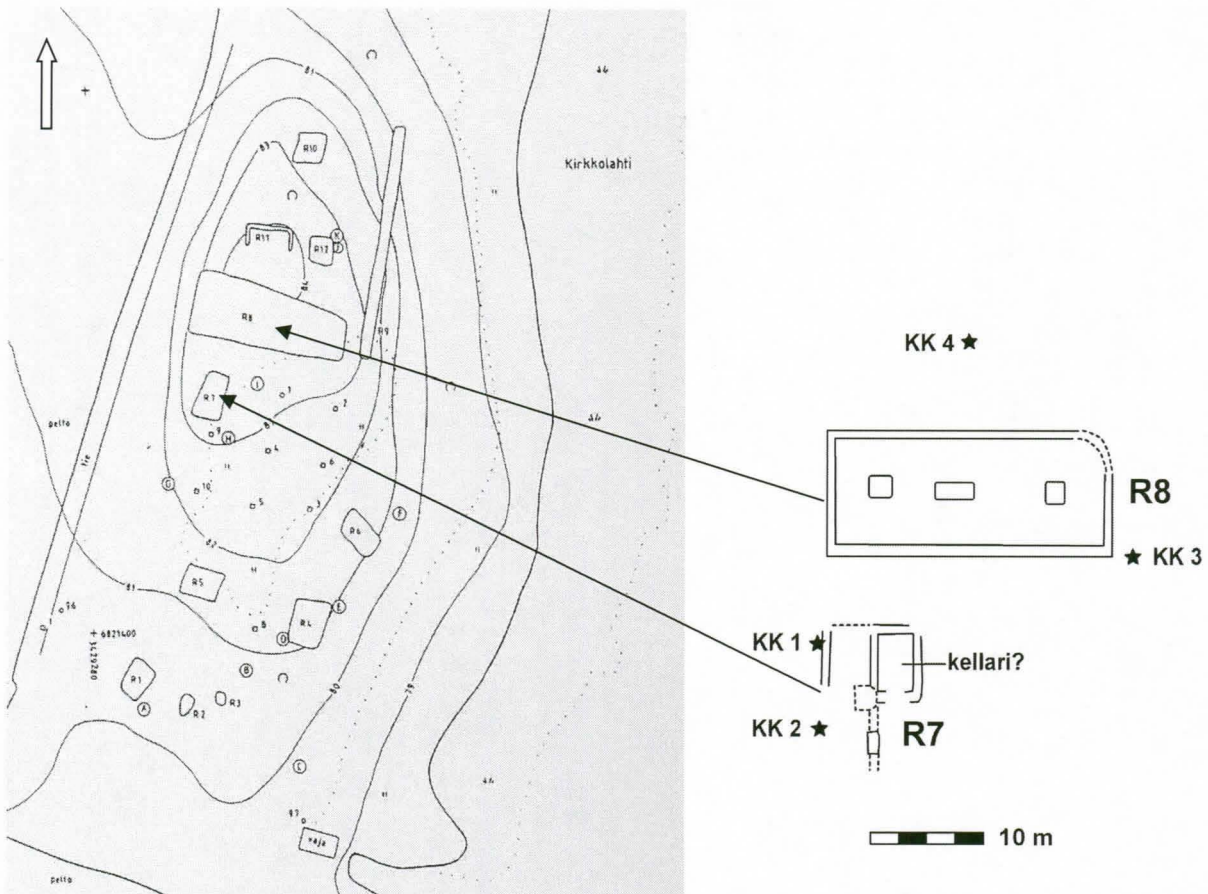
Koekuoppa 4 kaivettiin rakenteen 8 pohjoisseinän keskivaiheilta noin 15 metriä pohjoiseen. Tällä alueella ei ollut enää nokimaata vaan ohut, noin 15 cm paksuinen multakerros, jossa näkyi muutama tiilenpala ja vaaleanvihreää ikkunalasia. 15-20 cm syvyydessä maa muuttui hyvin kovaksi, vaaleaksi saveksi. Ilman hakkua ei savimaata kyetty kaivamaan syvemmälle.

Tulkinta: Kova savipohja on saattanut tallautua tiiviiksi, ei vaikuttanut esim. entiseltä peltokerrokselta.

Koordinaatit: N=6818614, E=429184

TYAdigi42:31. Vanhan tontin todennäköisesti viimeisimmän päärakennuksen kivijalka eli Poutiaisen rakenne no. 8 lännestä. Etualalla näkyy länsiseinämän kivijalkaa. Kuva H.-M. Pellinen.

Vasemmalla ote Anssi Malisen piirtämästä Sysmän pappilanraunioiden yleiskartasta (Poutiainen 2001), oikealla allekirjoittaneen tekemiä tarkennuksia rakenteiden 7 ja 8 alueilta. Oikeanpuoleiseen karttaan on R 8:n sisälle merkitty tulisijanpaikat sekä tähdillä osoitettu tämän inventoinnin yhteydessä tehtyjen koekuoppien paikat.

Yhteenveto

Sysmän autioitunut pappilatontti on hyvin säilynyt kokonaisuus kivijalkoiseen ja uuninperustuksineen, jossa viimeisin, 1820-luvulle ajoittuva palokerros tulee vastaan heti turpeen alta. Kivijaloista on tunnistettavissa päärakennus, joka on sijainnut pihan pohjoisreunalla. Rakennuksessa on ollut kolme erillistä tulisijanpaikkaa. Pihan länsireunalla on sijainnut toinen kookas rakennus, jossa on ollut ainakin yksi tulisija, mahdollisesti myös kellari. Löytömateriaali ajoittunee pääosin 1700-luvulle ja 1800-luvun alkuun ja käsittää pääasiassa rakennus- ja kotitalousjätettä. Tässä tai aikaisemmissa koekuopituksissa ei ole toistaiseksi havaittu merkkejä siitä, että alueella olisi säilynyt jäännöksiä viimeistä edeltävistä rakennuskannoista. Toisaalta yleinen tapa on ollut rakentaa uudet rakennukset lähes suoraan entisille paikoille, jolloin vanhempaa rakennuskantaa olisi löydettävissä vain varsinaisissa kaivauksissa, purkamalla ylimmät kivijalat ensin pois.

Arkistolähteet

Uotila, Merja 2001. Sysmän pappilan vaiheita. Liite no 1 raportissa "Sysmä pappilan rauniot. Arkeologinen koekaivaus." Hannu Poutiainen, Lahden kaupunginmuseo, Päijät-Hämeen maakuntamuseo.

Kirjallisuus

Blomstedt, Yrjö 1960. Kirkko ja koulu. *Hämeen historia 2:2. Noin vuodesta 1540 vuoteen 1721.* Hämeenlinna. S. 283-

Juvelius, Einar W. 1927. *Sysmän pitäjän historia I-II.* Lahti.

Kulha, Keijo K 1966. *Sysmän pitäjän historia III.* Jyväskylä.

Vuorela, Irmeli 1980. Sysmän pitäjän asutushistorian tulkinta siitepölyanalyysin perusteella. Tutkimuksia/Lahden museo- ja taidelautakunta; 15. (Museoviraston kirjastossa)

Liite 1. Luettelo Päijät-Hämeen pappilainventointiin liittyvistä digitaalikuvista **TYAdigi42:1-42.** Kuvat ottanut Hanna-Maria Pellinen, lukuun ottamatta kuvaa no. 14, jonka on ottanut Kai Nikulainen.

Hollolan vanha pappila

1. Hollolan vanhan pappilan päärakennuksen julkisivu lännestä.
2. Pappilan pihapiiriä, lännestä.
3. Uusin pappilarakennus, etelästä.
4. Suntiola, lännestä.
5. Suntiolan vierelle siirretty aitta, luoteesta.
6. Hollolan vanhan pappilan pihapiiriä koillisesta.
7. Vanha päärakennus järven puolelta, itäkoillisesta.
8. Päärakennus ja metsikkö, jossa sijaitsee hylätty kivikellari, idästä.
9. Vanhan kellarin sisäänkäyntiä, pohjoisesta.
10. Vanhan kellarin sisäänkäynti, pohjoisesta.
11. Kellarin suulta kohti itää jatkuva kivijalka, pohjoisesta.
12. Näkymä Vesijärven Kirkkolahdelle pappilan rannalta, lännestä.
13. Työkuva, koekuoppa no. 4 kaivetaan, vas. Kai Nikulainen ja oik. Mai Nikulainen, luoteesta.
14. Työkuva, koekuoppa no. 2 kaivetaan, vas. Mai Nikulainen, oik. Hanna-Maria Pellinen, lounaasta.
15. Koekuopan no. 1 itäleikkaus.
16. Koekuopan no. 2 länsileikkaus.
17. Koekuopan no. 2 sijainti repun edessä, lännestä.

Padasjoen pappila

18. Padasjoen pappilan päärakennus luoteesta.
19. Päärakennus ja vanha aitta, kaakosta.
20. Päärakennus idästä.
21. Padasjoen pappilan tonttimaata, taustalla näkyvät ent. Pikku-Pappila (nykyään asuntoina), vanha päärakennus ja kivinavetta, koillisesta.
22. Pappilan kivinavetta etelästä.
23. Navetta pohjoisesta.
24. Kirkkojoen varrella sijaitsevat sauna ja venevaja, kaakosta.
25. Padasjoen kirkko kuvattuna pappilatontin pohjoisreunalta, Kirkkojoen varrelta, lounaasta.
26. Koekuopan no. 1 eteläleikkaus.

Sysmän pappilanrauniot ja vanha pappila

27. Panoraamakuva Sysmän kirkosta ja vanhasta pappilanmäestä, lounaasta.
28. Sysmän vanha pappilatontti lännestä.
29. Vanhan tontin länsipuolella kulkeva kuusikuja, etelästä.
30. Kuusikuja ja itää kohti kohoava mäki, lounaasta.
31. Pappilanraunioiden rakennuksen pohjan no. 8 eli tod. näk. tuhoutuneen päärakennuksen länsireunan kivijalkaa lännestä.
32. Rakenteen no. 7 mahdollista kellarikuopannetta, etelästä.
33. Rakenteeseen no. 7 kuuluvaa kivijalkaa ja röykkiö eli todennäköinen tulisijanpaikka, pohjoiskoillisesta.
34. Rakenteen 7 "kellarikuopan" nurkasta paljastuu heti humuksen alta runsaasti tiiliä ja kiviä.
35. R 7:n kuopanteen reunalle jätetty lasipullo.
36. Koekuopan 1 itäreunasta, R7:ään kuuluvan kivijalan alta tulee esiin rautalenkki tai koukku, lännestä.
37. Koekuopassa 1 näkyy ilmeisesti kivijalasta rauenneita kiviä, lännestä.
38. Rakenne 6, kuopanne, joka on tulkittu maakellariksi, kaakosta.
39. Rakenne 5, saunan jäännöksiä, lounaasta.
40. Rakenne 3, kiveys lounaasta.
41. Rakenteen 1 kivijalkaa, kaakosta.
42. Sysmän viimeisin pappilarakennus vanhan tontin eteläreunalta nähtynä, idästä.
43. Sysmän viimeisimmän pappilan pihapiiriä, lännestä.

Liite 1. Luettelo Päijät-Hämeen pappilainventointiin liittyvistä digitaalikuvista **TYAdigi42:1-42.** Kuvat ottanut Hanna-Maria Pellinen, lukuun ottamatta kuvaa no. 14, jonka on ottanut Kai Nikulainen.

Hollolan vanha pappila

1. Hollolan vanhan pappilan päärakennuksen julkisivu lännestä.
2. Pappilan pihapiiriä, lännestä.
3. Uusin pappilarakennus, etelästä.
4. Suntiola, lännestä.
5. Suntiolan vierelle siirretty aitta, luoteesta.
6. Hollolan vanhan pappilan pihapiiriä koillisesta.
7. Vanha päärakennus järven puolelta, itäkoillisesta.
8. Päärakennus ja metsikkö, jossa sijaitsee hylätty kivikellari, idästä.
9. Vanhan kellarin sisäänkäyntiä, pohjoisesta.
10. Vanhan kellarin sisäänkäynti, pohjoisesta.
11. Kellarin suulta kohti itää jatkuva kivijalka, pohjoisesta.
12. Näkymä Vesijärven Kirkkolahdelle pappilan rannalta, lännestä.
13. Työkuva, koekuoppaa no. 4 kaivetaan, vas. Kai Nikulainen ja oik. Mai Nikulainen, luoteesta.
14. Työkuva, koekuoppaa no. 2 kaivetaan, vas. Mai Nikulainen, oik. Hanna-Maria Pellinen, lounaasta.
15. Koekuopan no. 1 itäleikkaus.
16. Koekuopan no. 2 länsileikkaus.
17. Koekuopan no. 2 sijainti repun edessä, lännestä.

Padasjoen pappila

18. Padasjoen pappilan päärakennus luoteesta.
19. Päärakennus ja vanha aitta, kaakosta.
20. Päärakennus idästä.
21. Padasjoen pappilan tonttimaata, taustalla näkyvät ent. Pikku-Pappila (nykyään asuintoina), vanha päärakennus ja kivinavetta, koillisesta.
22. Pappilan kivinavetta etelästä.
23. Navetta pohjoisesta.
24. Kirkkojoen varrella sijaitsevat sauna ja venevaja, kaakosta.
25. Padasjoen kirkko kuvattuna pappilatontin pohjoisreunalta, Kirkkojoen varrelta, lounaasta.
26. Koekuopan no. 1 eteläleikkaus.

Sysmän pappilanrauniot ja vanha pappila

27. Panoraamakuva Sysmän kirkosta ja vanhasta pappilanmäestä, lounaasta.
28. Sysmän vanha pappilatontti lännestä.
29. Vanhan tontin länsipuolella kulkeva kuusikuja, etelästä.
30. Kuusikuja ja itää kohti kohoava mäki, lounaasta.
31. Pappilanraunioiden rakennuksen pohjan no. 8 eli tod. näk. tuhoutuneen päärakennuksen länsireunan kivijalkaa lännestä.
32. Rakenteen no. 7 mahdollista kellarikuopannetta, etelästä.
33. Rakenteeseen no. 7 kuuluvaa kivijalkaa ja röykkiö eli todennäköinen tulisijanpaikka, pohjoiskoillisesta.
34. Rakenteen 7 "kellarikuopan" nurkasta paljastuu heti humuksen alta runsaasti tiiliä ja kiviä.
35. R 7:n kuopanteen reunalle jätetty lasipullo.
36. Koekuopan 1 itäreunasta, R7:ään kuuluvan kivijalan alta tulee esiin rautalenkki tai koukku, lännestä.
37. Koekuopassa 1 näkyy ilmeisesti kivijalasta rauenneita kiviä, lännestä.
38. Rakenne 6, kuopanne, joka on tulkittu maakellariksi, kaakosta.
39. Rakenne 5, saunan jäännöksiä, lounaasta.
40. Rakenne 3, kiveys lounaasta.
41. Rakenteen 1 kivijalkaa, kaakosta.
42. Sysmän viimeisin pappilarakennus vanhan tontin eteläreunalta nähtynä, idästä.
43. Sysmän viimeisimmän pappilan pihapiiriä, lännestä.

Liite 2. Luettelo Päijät-Hämeen keskiajalla perustettujen pappiloiden teemainventoinnissa taltioiduista ja Turun yliopiston arkeologian oppiaineen kokoelmiin luetteloiduista löydöistä.

TYA 903: Hollola, Vanha-Pappila

Koekuoppa 2

1. Keramiikkaa, 1 kpl, paino 2,46 g.
Vaaleanruskean harmahtava hiekkasekoitteinen saviastian pala, jonka koko on 18x21 mm ja seinämän paksuus 10 mm. Rautakauden tyyppin käyttökeramiikkaa.

Keramiikan pala löytyi noin 70 cm syvyydestä, korkeintaan 5 cm ennen puhtaan pohjahiekan alkamista.

N=6769625, E=415500 (GPS-paikannus koordinaatistossa ETRS-TM35FIN) Z=n. 88 m mpy

TYA 904, Sysmä, Pappilanrauniot

Koekuoppa 1

1. Keramiikkaa, 3 kpl, paino 8,09 g.
Pinnat ovat hyvin kuluneet, ulkopinnalla on jälkiä rihlauksesta ja vihreästä lasitteesta. Yhdessä paloista on toisella pinnalla hieman väritöntä lasitetta.
2. Keramiikkaa tai palanutta savea, 1 kpl, 4,69 g.
Litteä palaneen saven pala, jonka toisella, tasaisella pinnalla on viivamaisia painaumajälkiä. Savitiivistettä/seinätasoitetta?
3. Lasia, 8 kpl, 4,48 g.
Kaksi palaa tummanvihreää astia/pullolasia, pala kirkasta astialasia, jossa pieni taite sekä viisi erisävyistä vaaleanvihreää palaa taso/ikkunalasia.
4. Kuonaa, 1 kpl, 5,37 g
Pala tummanharmaata, toiselta puolelta lähes lasimaisen sileää kuonamaiseksi palanutta ainesta.

Löydöt tulivat esiin 5-50 cm syvyydeltä sekoittuneesta kulttuurimaasta.

N=6818586, E=429150 (GPS-paikannus koordinaatistossa ETRS-TM35FIN), Z=n. 85 m mpy

Koekuoppa 2

5. Fajanssia, 3 kpl, 9,15 g
Vaalealasisitteisen lautasen paloja.

Löydöt tulivat esiin lika- ja nokimaakerroksen sekä kivien alta noin 25 cm syvyydestä.

N=6818579 , E=429160 (GPS-paikannus koordinaatistossa ETRS-TM35FIN), Z=n. 85 m
mpy

Liite 3. Luettelo Päijät-Hämeen keskiaikaisten pappilatonttien inventoinnin yhteydessä koekuopissa havaituista löytömaterialleista, jotka taltioitiin dokumentointia varten, mutta joita ei ole luetteloitu arkistonumeroille. Koekuoppien sijainnista ks. myös raportin kartat. Luettelo ja kuvat H.-M. Pellinen.

Hollola, Vanha-Pappila

Koekuoppa 1

Tiiltä, 2 kpl, 6 g
Hiiltä, 1 kpl, 0.5 g

N=6769625, E=415530 (ETRS-TM35 FIN)

Koekuoppa 2

Rautanaula, 1 kpl, 8,3 g: Pahasti ruostunut fragmentaarinen takonaula. Mallia, jossa varsi liittyy neliömäisen kannan yhteen nurkkaan. Naulan pituus 52 mm.

Löytösyvyys 50 cm

N=6769625, E=415500 (ETRS-TM35 FIN)

Koepisto 2

Kiväärin hylsy (kaliiperi .243 Winchester)

Pieni, ohut teollinen naula, pit. 52 mm.

Pitkä, teollinen naula, pit. 80 mm.

Pala piikkilankaa.

Lasittamatonta punasavikeramiikkaa, 3 kpl, 7,45 g.

Astia- ja ikkunalasia yht. 16,50 g.

Palamatonta luuta 25,40 g.

Palanutta luuta 1,44 g.

Hiiltä, alle 1 g.

N=6769700, E=415549 (ETRS-TM35 FIN)

Padasjoki, Pappila

Koekuoppa 1

Rikkonainen, ruostunut sarana, 74,2 g

Rautanaula, teollinen, pit. 105 mm.

Tiiltä, 107 g.

Laastia 2,6 g.

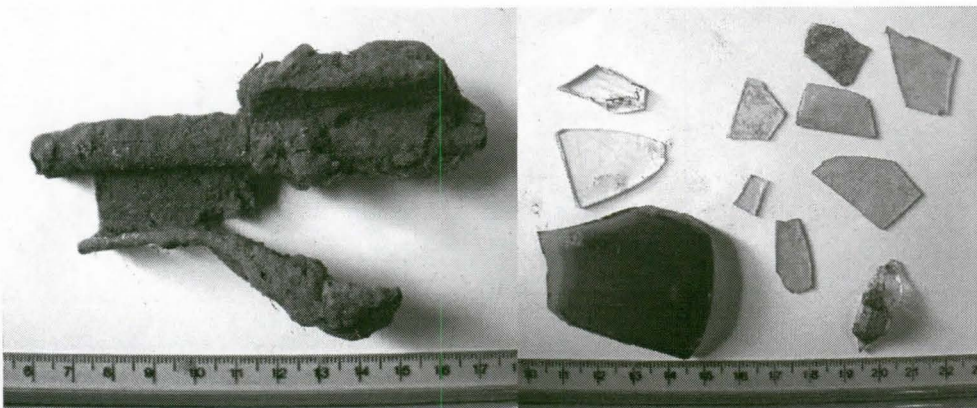
Kattohuopaa, 9,4 g.

Astia- ja ikkunalasia, yht. n. 9 g

Kookas nisäkkään putkiluun pää, 27,3 g.

Palaneen luun siru, 0,15 g.

Hiiltä, 0,4 g.

N=6803272, E=407490 (ETRS-TM35 FIN)

Koekuoppa 2

Tiiltä, 22 g.

Palamatonta luuta 0,5 g.

Astia- ja ikkunalasia, yht. 12,7 g.

Hiiltynyttä puuta, 3 g.

N=6803296, E=407514 (ETRS-TM35 FIN)

Sysmä, Pappilanrauniot

Koekuoppa 1

Rautainen lenkki, 85x48 mm, 63,1 g: Paksua toisesta päästä lenkiksi taivutettua rautavarrasta, joka on suorasta päästä katkennut. Lenkki kapenee kärkeä kohden. Vartaan paksuun on keskimäärin 11 mm.

Nauloja, 2 kpl, suorakaiteinen kanta, pituus 35 mm.

Tiiltä, yli 300 g.

Palamatonta luuta, 67 g.

Puuta, 10 g.

N=6818586, E=429150 (ETRS-TM35 FIN)

Koekuoppa 2

Väännettyä rautavarrasta tai taivutettu naula. 13,9 g.

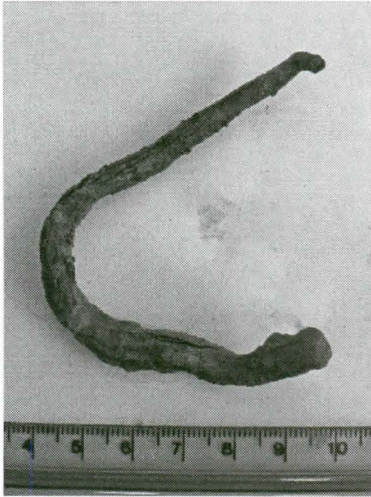
Tiiltä, 76 g.

Ikkunalasia, 2 kpl, 0,6 g.

Laastia, 17 g.

Palanutta luuta 1,60 g.

Puuta, 8 g.

N=6818579, E=429160 (ETRS-TM35 FIN)